

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja

2. DANI OBRAZOVNIH ZNANOSTI *“Uloga istraživanja u obrazovnim promjenama”*

Program i sažeci radova

16. - 17. listopada 2014.
Centar za poslijediplomske studije
Sveučilište u Zagrebu

2. DANI OBRAZOVNIH ZNANOSTI

“Uloga istraživanja u obrazovnim promjenama”

Programsko-organizacijski odbor:

Iris Marušić (predsjednica), Vlatka Domović, Karin Doolan, Boris Jokić, Ivana Jugović, Rajka Jurdana-Šepić, Mojca Jurišević, Olgica Klepač, Vanes Mešić, Jelena Mihaljević-Djigunović, Saša Puzić, Ines Radanović, Vlasta Vizek Vidović, Jelena Vranješević

Organizator:

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
Web: www.idi.hr/doz2014, www.idi.hr
mail: doz2014@idi.hr, idiz@idi.hr
tel.: 01/4883550
Amruševa 11/II
10000 Zagreb

Mjesto održavanja:

Centar za poslijediplomske studije
Sveučilište u Zagrebu
Zvonimirova 8
Zagreb

Vrijeme održavanja:

16. - 17. listopada 2014.

SADRŽAJ

Uvodna riječ.....	4
Program konferencije.....	5
Okrugli stolovi.....	11
Usmena priopćenja.....	18
Kazalo autora.....	76

UVODNA RIJEČ

U zadnjih 20-ak godina svjedoci smo povećanja i šireg profiliranja istraživačke aktivnosti u području obrazovanja. Ono se očituje u različitom opsegu istraživanja koji se kreće od međunarodnih procjena i ispitivanja sposobnosti, preko istraživanja na nacionalnoj i regionalnoj razini do akcijskih istraživanja na razini pojedine odgojno-obrazovne ustanove. U istom se razdoblju proširio i metodološki raspon prikupljanja podataka od istraživanja na populacijskim podacima na razini pojedine države, preko kvantitativnih istraživanja do kvalitativnih studija. Takav je razvoj praćen i značajnim metodološkim napretkom u analitičkim postupcima s prikupljenim podacima.

Razvoj istraživanja u području obrazovanja događa se u razdoblju općeg zahtjeva da promjene u obrazovanju obavezno budu zasnovane na istraživanjima i dokazima. Premda bi se očekivalo da će navedeno za ishod imati nedvojbeno povećanje uloge istraživanja u predloženim promjenama, to nije uvijek slučaj. Istraživači često imaju dojam da se rezultati njihovog rada nedovoljno uzimaju u obzir pri planiranju i donošenju odluka. Donositelji odluka često pak ukazuju na neprimjenjivost istraživanja i neprimjeren način komunikacije od strane istraživača i znanstvenika.

2. Dani obrazovnih znanosti posvećeni su stoga ulozi istraživanja u obrazovnim promjenama te se pozivaju znanstvenici i istraživači da predstavljaju empirijske radove različitog opsega (od međunarodnih istraživanja do akcijskih istraživanja) kojima su pokušali ili ostvarili obrazovne promjene.

Predsjednica Programsko-organizacijskog odbora
dr. sc. Iris Marušić

Četvrtak 16.10.2014.

9.00 - 9.30 Uvodna riječ

Branislava Baranović, ravnateljica Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu

Pozdravna riječ

Predstavnici:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

Sveučilište u Zagrebu

Grad Zagreb

9.30 – 10.30 Plenarno predavanje (*Dvorana 13*)

Conditions, Beliefs, and Practices Associated with Professional Development and Its Impact on Instruction in TALIS 2013

Darleen Opfer, RAND Education

Predsjedava: Karin Doolan

10.30 – 11.00 Stanka za kavu

11.00 – 12.30 Paralelne sesije

Dvorana 13

moderatorica: Branislava Baranović

Possible Impact of Professional Development on School Culture - Determinants and Strategies of RWCT Program

Ana Žnidarec Čučković, Vesna Mihoković Puhovski, Eli Pijaca Plavšić

What Will Happen When I Grow Up? Constructions of The Future in Croatian Curricula 1970-2010

Mladen Domazet, Karin Doolan, Ana Maskalan

Science Education Strategy for Finland 2020

Hannu Salmi

Media Literacy in Croatian Schools: Youth Attitudes and Perception About Critical Thinking About the Media

Domagoj Morić, Filip Gospodnetić

Dvorana 210

moderatorica: Žaklin Lukša

Interes učenika za biološke sadržaje u nastavi OŠ i gimnazije

Diana Garašić, Ines Radanović, Žaklin Lukša

Povezanost učeničkog uspjeha iz fizike i školskog ozračja

Željko Jakopović

Povezanost grupnog oblika rada, usvojenosti nastavnog sadržaja i stupnja ispitne anksioznosti u nastavi prirode i biologije

Sanja Mijić, Irena Labak, Enrih Merdić

Herbarij u nastavi prirode i biologije

Nataša Kletečki, Jasna Razlog-Grlica

12:30 – 13:30 Stanka za ručak

13.30 – 15.00 Paralelne sesije

Dvorana 13

moderatorica: Karin Doolan

Uključivanje studentske perspektive u kreiranje modela vrednovanja izvannastavnih aktivnosti na visokim učilištima u Hrvatskoj

Vilma Kotlar, Bojana Čulum

Procesi izbora vezani uz visoko obrazovanje: kvalitativna analiza intervjuja slavonskih maturanata šk. god. 2013./2014.

Olgica Klepač

Osobine studenata i kvaliteta nastave kao odrednice uspješnosti na početku studija

Svjetlana Kolić-Vehovec, Rosanda Pahljina-Reinić, Barbara Rončević Zubković

Motivacija za studij i faktori uspjeha u studiju

Damir Ljubotina, Tina Krznarić

Dvorana 210

moderatorica: Ivana Jugović

Razvoj interesa pri učenju eksponencijalnih i logaritamskih funkcija

Daria Rován, Tomislav Šikić, Nina Pavlin-Bernardić, Vesna Vlahović-Štetić

Povezanost motivacije i stavova učenika o urođenosti matematičkih sposobnosti s pokazateljima postignuća iz predmeta matematika

Ena Trgovčić, Darko Lončarić

Diferencijalno funkcioniranje matematičkih zadataka za osnovnoškolce iz Hrvatske, Slovenije i Srbije

Josip Šabić

Primjena metode snimanja pokreta očiju prilikom rješavanja slikovnih i grafičkih zadataka

Andreja Bubić, Ana Sušac, Marko Movre, Maja Planinić, Marijan Palmović

15.00 – 15.15 **Stanka za kavu**

15.15 – 16.45 **Paralelne sesije**

Dvorana 13

moderator: Mladen Domazet

Mreža suradnje znanstvenika iz polja odgojnih znanosti od 1992. do 2012.

Srebrenka Letina, Darja Maslić Seršić

Janusovo lice akademske profesije: između nastavnika i istraživača

Marko Turk, Jasminka Ledić

Istraživanja potreba na tržištu rada kao čimbenik obrazovnih promjena

Predrag Bejaković, Željko Mrnjavac

Kulturna reprodukcija ili kulturna mobilnost: analiza PISA 2012 rezultata za Hrvatsku

Margareta Gregurović, Saša Pužić, Iva Košutić

Dvorana 210

moderatorica: Zrinka Ristić Dedić

Razlike u korištenju strategija učenja savjesnijih i manje savjesnih učenika/ca

Iris Marušić, Jelena Matić

Atribucije školskog uspjeha i školskog neuspjeha kod učenika sa specifičnim teškoćama učenja

Valentina Martan, Darko Lončarić, Sanja Skočić-Mihić

Povezanost korištenja kognitivnih i metakognitivnih strategija sa zanesenosti u učenju

Tajana Ljubin Golub

Doprinos škole pozitivnim razvojnim ishodima mladih smještenih u dječje domove

Ivana Maurović, Antonija Žižak

17:00 - 18:30 **Okrugli stol** (*Dvorana 13*)

Trebaju li nam i kako koristimo međunarodna komparativna istraživanja?

Moderatorica: Vlatka Domović

18.30 **Domjenak dobrodošlice**

Petak 17.10.2014.

9.00 – 10.00 Plenarno predavanje (*Dvorana 13*)

Utječu li istraživanja na promjene u visokom obrazovanju: nacionalna slika iz biografskog rakursa

Jasminka Ledić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci
Predsjedava: Vlatka Domović

10.00 – 10.30 Stanka za kavu

10.30 – 12.00 Paralelne sesije

Dvorana 13

moderatorica: Vlatka Domović

Mjerenje empatije kod budućih odgojitelja: Implikacije za promjenu studijskog programa

Sanja Tatalović Vorkapić, Natali Ružić

Važnost osobina ličnosti budućih odgojitelja za njihov rad s djecom predškolske dobi

Irena Pelozo, Sanja Tatalović Vorkapić

Motivacija za učenje matematike kod budućih učitelja razredne nastave

Daria Rován, Goran Trupčević, Dubravka Glasnović-Gracin

Razlozi za izostajanje s fakultetske nastave i povezanost izostajanja s akademskom uspješnosti u tri naraštaja studenata učiteljskoga studija

Željko Rački, Ivana Marčinko

Dvorana 210

moderatorica: Vlasta Vizek Vidović

Procjenjuju li se učitelji kompetentnima poučavati darovite učenike: identifikacija, stručna podrška i educiranost učitelja?

Matea Galić, Sanja Skočić Mihić, Jasna Arrigoni

Montessori pedagogija i darovitost

Sanja Pavić

Nastavnička iskustva s elektroničkim nasiljem u višim razrednima osnovne škole i srednjim školama

Zrinka Pandžić

Predviđaju li ličnost i ciljne orijentacije motivaciju za odabir učiteljske profesije?

Ivana Jugović, Iris Marušić, Tea Pavin Ivanec

12.00 – 13.00 **Stanka za ručak**

13.00 – 14.30 **Paralelne sesije**

Dvorana 13

moderator: Saša Puzić

Razumijevanje internacionalizama kod srednjoškolaca

Branka Barić

Motivacija, induktivne strategije i komunikacijska kompetencija u nastavi njemačkoga jezika

Ankica Crkvenčić

Indeks inkluzije u hrvatskom obrazovnom kontekstu: razlike u pogledima učenika, roditelja i školskog osoblja

Zrinka Ristić Dedić, Jelena Matić, Branko Ančić

Dvorana 210

moderator: Petar Bezinović

Korištenje rezultata završnog ispita za unapređenje kvalitete obrazovanja

Ivana Nikolić, Jelena Petrović, Jelena Nedeljković

Korištenje rezultata vanjskog vrednovanja osnovnih škola u Republici Srbiji za unapređenje kvalitete obrazovanja

Jelena Petrović, Ivana Nikolić, Jelena Nedeljković

Mjerenje kvalitete obrazovanja – percepcije učenika srednje škole

Iva Bidjin Laura

Utjecaj programa za obrazovanje glazbenih odgajatelja na procjenu vlastitih glazbenih kompetencija

Gabrijela Grujić, Maja Sokolović Ignjačević

14.30 – 14.45 **Stanka za kavu**

14.45 – 16.15 **Paralelne sesije**

Dvorana 13

moderatorica: Jelena Vranješević

Razlike učitelja i roditelja u pripisivanju uzajamne odgovornosti za područja odgoja i obrazovanja djece u srednjem djetinjstvu

Marina Kanis

Autoritet srednjoškolskih nastavnika među roditeljima srednjoškolaca

Antonija Jurčić

Doživljavaju li roditelji da im odgajatelji pružaju potrebnu podršku u roditeljstvu?

Marica Tadić, Sanja Skočić Mihić

Učestalost i zadovoljstvo roditelja suradnjom s odgajateljima

Suzana Srića, Sanja Skočić Mihić

Dvorana 210

moderator: Boris Jokić

Ostvarivanje „kvalitete iznutra“ u ustanovama ranog i predškolskog odgoja

Renata Čepić, Lorena Pliško-Seferagić

Samovrednovanje učitelja i njegov utjecaj na kvalitetu učiteljeve kompetentnosti

Daria Tot

Obrazovanje kao osobna vrijednost u hrvatskom kontekstu – učeničke perspektive

Boris Jokić, Zrinka Ristić Dedić, Jadranka Bizjak-Igrec, Biljana Manin, Violeta Vragotuk

16.30 – 18.00 **Okrugli stol** (*Dvorana 13*)

Uloga znanstvenika u obrazovnoj promjeni

Moderator: Boris Jokić

18.00 – 18.30 **Završetak konferencije**

1. OKRUGLI STOL

TREBAJU LI NAM I KAKO KORISTIMO MEĐUNARODNA KOMPARATIVNA ISTRAŽIVANJA?

Uvodničari:

**Vlatka Domović (moderatorica), Jasminka Buljan Culej, Petar Bezinović,
Dubravka Glasnović, Neven Budak**

Vlatka Domović s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu otvorila je okrugli stol kratkim prikazom međunarodnih istraživanja u kojima Hrvatska sudjeluje, njihovih nositelja, tijeka i trajanja. Ukratko su predstavljene značajke istraživanja ESLC, PISA, PIRLS, TIMSS, ICILS, TALIS te Eurostudent. Postavila je ključna pitanja za produbljivanje diskusije: *Kakve rezultate postizemo u međunarodnim istraživanjima? te Kako te rezultate koristimo?*

Jasminka Buljan Culej, iz Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, govorila je o participaciji Hrvatske u međunarodnim istraživanjima. Istaknula je kako ona opada, zbog nemogućnosti financiranja od strane države. Rezultati PISA-e i PIRLS-a su nedovoljno iskorišteni, a nedostaje nam i sekundarnih analiza i uključenosti akademske zajednice. Navela je primjere kako druge zemlje koriste rezultate međunarodnih istraživanja; Poljska je nakon PISA-e provela reformu, kao i Slovenija koja je temeljem rezultata TIMSS-a provela reformu osnovnoškolskog obrazovanja i uvela devetogodišnje osnovno obrazovanje. Smatra da zemlji ne može štetiti participacija u međunarodnim istraživanjima, osobito ako želi koristiti rezultate za poboljšanje sustava. Pritom je naglasila da se nije dobro uspoređivati s Japanom i Korejom, već s nama sličnim zemljama.

Petar Bezinović, iz Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu, govorio je o različitim oblicima vanjskih ispita koji se provode u svijetu i u Hrvatskoj, a potom i o načinu korištenja tih ispita za unaprjeđenje obrazovnog sustava. Prvi oblik ispita je sumativni, kao što je primjerice ispit državne mature; oni ne služe poboljšanju sustava, već alokaciji kandidata u visoko obrazovanje. Drugi tip predstavljaju nacionalni ispiti koji se ne provode na cijeloj populaciji, već na njenom uzorku te služe za praćenje učinkovitosti obrazovnih praksi, analizu sustava i identifikaciju faktora o kojima ovise ishodi. Treći tip predstavljaju međunarodni ispiti koji omogućuju usporedbu s različitim sustavima, obrazovnim politikama i praksama te izazivaju najveći interes javnosti.

Dubravki Glasnović s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu postavljeno je pitanje o uporabi međunarodnih istraživanja od strane znanstvenika. Naglasila je kako je teško dati neki sustavni odgovor te da će se ona osvrnuti na rezultate koji se tiču matematičke kompetencije. Osim uvida u rezultate, važno je kritički sagledati što PISA mjeri te usporediti zahtjeve koje postavlja Hrvatska, a koje PISA. Iako se većina zadataka iz matematike koje PISA ispituje u našim školama podučava, udjeli zastupljenosti pojedinog gradiva kao i njihova tekstualnost različiti su na razini kurikuluma i na razini PISA istraživanja. Zaključno je naglasila da je važno utvrditi što se provedbom istraživanja želi postići te napraviti analizu zadataka.

Neven Budak, posebni savjetnik predsjednika Vlade za znanost i voditelj Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, naglasio je da su rezultati međunarodnih istraživanja korišteni prilikom razvoja Strategije. Temeljem rezultata istraživanja oblikovana je podjela osnovnoškolskog obrazovanja na pet godina razredne nastave i četiri godine predmetne nastave. Predviđa da će se rezultati istraživanja više koristiti kod najavljene kurikularne reforme. Budući da je političarima obrazovanje samo deklarativno prioritet, smatra da je potrebno intervenirati odozdo te da inicijative trebaju biti potaknute istraživanjima.

Nakon uvodnih izlaganja uslijedila je rasprava o važnosti međunarodnih istraživanja i korištenju rezultata istraživanja u svrhu iniciranja promjena hrvatskog obrazovnog sustava. Branislava Baranović istaknula je raznoliko odnošenje prema rezultatima istraživanja, ovisno o postignuću koje ostvaruje pojedina država. Naglasila je važnost sudjelovanja u istraživanjima, jer nam rezultati barem ugrubo pokazuju kako stojimo u odnosu na druge zemlje. Boris Jokić spomenuo je istraživanje PIAAC, koje se odnosi na obrazovanje odraslih, a u kojem Hrvatska ne sudjeluje. Istaknuo je kako bi takvo istraživanje izazvalo još veći šok od PISA šoka koji je trajao 8 godina. Vlasta Vizek Vidović ukazala je na raznoliko korištenje rezultata međunarodnih istraživanja, ovisno o istraživačkoj agendi. Također, naglasila je potrebu uvođenja psihološke dimenzije, odnosno važnosti istraživanja načina na koji funkcionira učenikov mozak te razmatranja uloge učiteljskih uvjerenja kojima se bavio TALIS. Svjetlana Kolić – Vehovec istaknula je kako se rasprava o upotrebi rezultata međunarodnih istraživanja ne bi trebala ticati samo njihove analize, već i toga potiču li daljnja istraživanja. Marko Turk ukazao je na važnost istraživanja uloge nastavnika i studenata nastavničkih smjerala u ispunjavanju zahtjeva koje postavljaju međunarodna istraživanja.

Daria Tot naglasila je kako učiteljska uvjerenja treba povezati sa školskom samoevaluacijom. Petar Bezinović ukazao je na nedostatak standarda i definiranja svrhe korištenja ispita. Karin Doolan osvrnula se na Eurostudent kojim je utvrđeno da Hrvatska pripada grupi zemalja koje imaju socijalno isključiv sustav visokog obrazovanja. Naglasila je da je potrebno vidjeti koje mjere treba koristiti kako bi se stanje poboljšalo. Eurostudent je informirao obrazovnu politiku o socijalnim kriterijima te postavio izazov – identificiranje mjera i praćenje učinkovitosti tih mjera. Neven Budak istaknuo je da je upravo na temelju Eurostudenta predložena promjena sustava dodjele studentskih potpora. Jasminka Ledić naglasila je da učitelji danas ne vide cilj obrazovanja u Hrvatskoj niti znaju gdje ga mogu saznati. Smatra da bi učitelji to trebali znati, jer se na taj način mogu mijenjati njihova uvjerenja, pa tako ni reformu neće doživljavati kao nešto nametnuto odozgo. Tomislav Šikić naglasio je važnost prepoznavanja otpora u školama te spomenuo ulogu ravnatelja u nošenju s otporom učitelja. Boris Jokić na kraju je upozorio da PISA može biti sredstvo manipulacije te iznio stav da je pogrešno misliti da se ispitima može uvesti promjena.

2. OKRUGLI STOL

ULOGA ZNANSTVENIKA I ZNANSTVENIH ISTRAŽIVANJA U OBRAZOVNOJ PROMJENI

Uvodničari okruglog stola:

**Boris Jokić (moderator), Vlasta Vizek Vidović, Iris Marušić,
Tomislav Šikić, Sabina Glasovac**

Boris Jokić iz Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu dao je uvodni poticaj za diskusiju u 5 pitanja: 1) Mogu li znanstvena istraživanja utjecati na obrazovnu politiku? 2) Trebaju li znanstvenici uopće pokušati utjecati na obrazovne promjene (kao pokretači, predlagači i/ili „polupolitičari“)? 3) Jesu li znanstvena istraživanja koja se rade u Hrvatskoj dovoljno kvalitetna da bi se uzela u obzir za obrazovne promjene? 4) Je li hrvatska obrazovna politika sposobna shvatiti i voljna prihvatiti znanstvena istraživanja za formuliranje obrazovne politike? 5) Kakav je odnos između znanstvenika, znanstvenih istraživanja, obrazovne politike i medija?

Vlasta Vizek Vidović iz Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu izlaganje je bazirala na spoznajama C. Weiss, T. Hussena i M. Fullana o tome zašto istraživanja sporo ulaze u obrazovnu politiku. Opisala je *7 modela primjene istraživanja u politici i praksi* (model potican novim znanjima, model rješavanja problema, interaktivni, politički, taktički, prosvjetiteljski i model ulaska istraživača u glavne trendove), te *4 ograničenja inherentna politici za uvažavanje i primjenu rezultata društvenih istraživanja* (selektivna usmjerenost političara na teme agende, sklonost zanemarivanju rezultata koji ne podržavaju stavove, ograničena vremenska perspektiva dana istraživačima, očekivanja političara kao nestručnjaka za jednostavnom prezentacijom). Na kraju je opisala i *6 uvjeta uspješnih obrazovnih reformi*: uključivanje svih dionika i razvoj njihovih potencijala, poticanje sverazinskog liderstva, dvosmjerna komunikacija, kontinuirano praćenje, evaluiranje i brzo reagiranje, te razvijanje mehanizama za upravljanje otporima.

Tomislav Šikić s Fakulteta za elektrotehniku i računarstvo istaknuo je defetistički stav pri pokušajima promjena u obrazovnom području kao problem uključivanja znanstvenika i istraživanja u obrazovnu politiku. S jedne strane,

postoji nedostatak konvergencijskih mehanizama koji bi različite stavove usmjerili prema jasno određenim ciljevima. S druge strane, postoji nedostatak mehanizama za upravljanje otporima onih koji promjene provode, a koji se javljaju zbog zasićenja strategijski neusmjerenim promjenama prošlosti. Pozitivni efekti obrazovnih reformi vidljivi su tek s vremenskim odmakom te je važno postizanje konsenzusa oko dugoročnih promjena i složno, usmjereno djelovanje na njegovu ostvarenju pri čemu politika samo uređuje smjernice. Znanstvenici trebaju zadobiti povjerenje sudionika sustava da su predložene mjere pravi smjer, što je njihova civilna uloga.

Iris Marušić iz Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu opisala je osobno iskustvo istraživačkog djelovanja kao kretanje između krajnosti *ustrajnost – resignacija*. Trenutke resignacije oslikala je reflektirajući se na podatke TALEs-a koji pokazuju da je najveća razlika hrvatskih učitelja, u odnosu na učitelje drugih zemalja u TALEs-u, u elementu sudjelovanje u opažanju nastave kolega. Ona je sudjelovala u projektu koji je osmislio i do primjene doveo cjeloviti sustav opažanja nastave, no koji nikada nije zaživio. Ipak, zalaže se za ustrajnost u znanstvenom radu, jer je taj javno financirani rad pouzdanija baza obrazovnih promjena od osobnih impresija. Njegova dodana vrijednost je apsorpcija najboljih spoznaja i prezentacija najboljih praksi iz svijeta koje promoviraju donošenje obrazovnih politika na bazi dokaza. Znanstvenici moraju razumljivo objasniti što znaju, ali drugi donose odluke, čime su uloge podijeljene i odgovornosti jasne.

Sabina Glasovac iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta izrazila je mišljenje da hrvatska obrazovna politika postaje sve spremnija koristiti znanstvena istraživanja pri donošenju odluka. To pokazuje usvajanje Strategije koja je važan iskorak prema načinu na koji obrazovna politika treba funkcionirati: ona omogućava kreiranje strateških okvira koji trebaju doprinijeti iskoracima u sustavu odgoja i obrazovanja, a sama izrada je prepuštena struci. Strategija se bazira i uvažava dokumente i nastojanja od 90-ih godina, te znanstvena istraživanja ulaze u obrazovnu politiku. Problemi provedbe strateških dokumenata vezani su uz nedostatnost materijalnih i ljudskih resursa sustava odgovornog za implementaciju, te uz mali interes dionika sustava za promjene zbog nekontinuiteta politika.

Raspravu je otvorio Branko Ančić pitanjem zašto u nekim situacijama političari odbijaju, a u drugima pokazuju da mogu slušati struku. Pozitivan

primjer suradnje znanstvenika i obrazovne politike koji je istaknuo Petar Bezinović je izrada Strategije prepuštene stručnjacima. Kao negativan primjer istaknuto je uvođenja građanskog odgoja u škole. Sabina Glasovac naglasila je važnost načina uvođenja promjena pri čemu osnova svake reforme mora biti edukacija onih koji će je provoditi te priprema javnosti, jer su pitanja obrazovne politike osjetljivo područje. Bez toga se otvara prostor netočnom informiranju i nastajanju neželjenih efekata. Marko Kovačić istaknuo je kao prvenstveni problem teškoće znanstvenika u komunikaciji sa širom javnošću zbog kojih dopuštaju onima vještijima u komunikaciji da oblikuju određena pitanja. Vlasta Vizek Vidović istaknula je poruke skupa znanstvenicima za usvajanje interaktivnog modela djelovanja te potrebu za komunikacijom između različitih društvenih dionika u čemu svi imaju odgovornosti. Temu je proširila Zrinka Ristić Dedić isticanjem da i obrazovna politika utječe na znanost pokušajima da im se neke teme stave u fokus, što često rezultira trošenjem resursa na djelatnosti komunikacije s obrazovnom politikom, na uštrb istraživačkih interesa. Nadovezujući se, Iris Marušić je istakla kako nedostatak financijskih i ljudskih resursa pred istraživače stavlja velika očekivanja da istraživanja malog opsega koja provode mogu dati odgovore na velika pitanja što dovodi do rasipanja energije bez jasnog fokusa. Potreban je razvoj posebne linije istraživanja s velikim resursima što bi vodilo akumulaciji istraživačkih rezultata kroz dulji period i što tek može dati jasnije smjernice obrazovnoj politici. U odnos istraživanja–politika, Boris Jokić uvodi medije stavom da se reakcije obrazovne politike mogu ostvariti ukoliko se u medijima pokažu nedostaci obrazovnog sustava jer obrazovna politika reagira na medije. No, znanstvenici nisu obučeni koristiti medije, a mediji nisu sposobni koristiti znanstvena istraživanja. Sabina Glasovac smatra da bi mediji trebali biti partner informiranja javnosti i dio sustava intelektualnog partnerstva po načelu podijeljene odgovornosti; no u trokutu politika–znanost–mediji sada postoji problem komunikacije. Petar Bezinović složio se s ocjenom medijskog odnosa prema pitanjima obrazovanja kao nekompetentnog, senzacionalističkog te nekonstruktivnog za pokušaje izgradnje kvalitetnog sustava. Tomislav Šikić prvenstvene mjesto akcije vidi u srednjoškolskom obrazovanju koje obilježava životno razdoblje u kojem učitelji moraju odigrati bitnu ulogu razvoja zanesenosti kod učenika, no što onemogućava postojeći obrazovni sustav. Boris Jokić odgovara da je Strategija usmjerena na povećanje fleksibilnosti i izbornosti u srednjoškolskom obrazovanju. Branko Ančić istaknuo je da nemaju sve discipline jednaku sposobnost da shvate i djeluju u području obrazovnih politika, a dodatno je Karin Doolan istaknula kao problem upisivanje dominantno

nekih disciplina u obrazovnu politiku, posebno kroz medije, gdje javnost određene osobe koje dobivaju medijski prostor uzima kao autoritete u području i gdje je posebno opasan govor iz pozicije određenih disciplina kao neutralnih. Boris Jokić smatra da postoje i istraživanja koja se ne bi trebala koristiti pri donošenju obrazovnih politika iako su privlačna i rezultati indikativni. Smatrajući jednokratna istraživanja koja trebaju dati jednostavne solucije za fragmentirane probleme zamkom, Iris Marušić naglašava da se eventualni poticaji promjenama mogu izdvojiti tek iz znanja kumuliranog dugoročnim istraživačkim programima iz različitih perspektiva. Vlasta Vizek Vidović sažela je to kao prijedlog skupa za otvaranje linije razvojnih projekta usmjerenih na obrazovanje, kao oslonac provedbi Strategije, čije bi se financiranje moglo pregovarati sa Zakladom za znanost jer postoje primjeri sličnih praksi. Na kraju, Saša Puzić potakao je pitanje usklađivanja međunarodnih politika s nacionalnom. Sabina Glasovac istakla je da je Strategija usklađena s ciljevima dokumenata poput Europa 2020., a kako će se taj strateški okvir revidirati i Strategija će akcijskim planom prilagođavati rokove doprinosa ciljevima koji su važnim EU, uz poštivanje autonomije nacionalnog obrazovnog sustava.

Zaključno je Boris Jokić sažeo osnovne poruke okruglog stola; znanstvenici su ukazali kako dio istraživanja ne zadovoljava neke parametre nužne za obrazovnu promjenu i da trebaju raditi na poboljšavanju komunikacijskih kompetencija; obrazovna politika je priznala da ponekad nije sposobna adekvatno apsorbirati znanstvena istraživanja i da treba učiti o načinima korištenja znanstvenih spoznaja; znanstvena istraživanja trebaju utjecati na obrazovnu politiku, nema razloga za defetizam već je potrebna ustrajnost znanstvenika da istraživanjima pokušaju promijeniti stvarnost jer znanost samo radi znanosti, nema smisla.

USMENA PRIOPĆENJA

RAZUMIJEVANJE INTERNACIONALIZAMA KOD SREDNJOŠKOLACA

Branka Barić

Srednja škola Jelkovec

e-mail: brankabarić@hotmail.com

Ovim radom se ukazuje na problem samostalnog čitanja s razumijevanjem sadržaja teksta na primjeru internacionalizama koji se koriste u srednjoškolskim udžbenicima. Za određen broj internacionalizama pretpostavlja se da su ih učenici usvojili tijekom svojega školovanja te da im oni neće biti prepreka u razumijevanju nastavnog gradiva. Prema jezičnim zahtjevima udžbeničkoga standarda, prilikom osmišljavanja udžbenika valja izbjegavati tuđice i tzv. internacionalizme, međutim, oni se koriste u udžbenicima i dovode do nerazumijevanja teksta jer učenici ne znaju njihova značenja. Cilj istraživanja je pokazati kako su udžbenici neadekvatno jezično strukturirani za uzrast kojem su namijenjeni, odnosno kako je općenito smanjena samostalna čitalačka pismenost u određenoj mjeri zaslužna za povećani stupanj nerazumijevanja internacionalizama u srednjoškolskoj dobi jer je riječ upravo o internacionalnim riječima koje su vrlo česte u svakodnevnoj komunikaciji.

Znanstveno istraživanje provedeno je na populaciji prvog razreda srednje škole (opće gimnazije i strukovne škole) na prigodnom uzorku od 100 učenika. Kao metoda provedena je anonimna anketa sa zadanim internacionalizmima kojima su učenici trebali pridružiti hrvatski sinonim ili objašnjenje internacionalizma ukoliko hrvatski sinonim nisu znali.

Iz rezultata je vidljivo da je poznavanje zadanih internacionalizama nedostatno za komunikacijske potrebe suvremenoga svijeta te da i udžbenički zadaci koncipirani s internacionalizmima nisu jasni, jednoznačni i prilagođeni učenicima i njihovom uzrastu jer dovode učenike do nejasnoća i nerazumijevanja teksta. Istraživanje je pokazalo da učenici slabo poznaju značenja, a time i hrvatske riječi za postavljene sinonimne internacionalizme.

Značenje ovoga istraživanja je doprinijeti boljem jezičnom koncipiranju udžbenika u osnovnoj školi s naglaskom na izbjegavanje tuđica, ali ne i internacionalizama. Na taj način moglo bi se kvalitetnije jezično osposobi-

ti učenike za razumijevanje nastavnih sadržaja u srednjoj školi u kojoj su internacionalizmi vrlo česti leksički sloj u udžbenicima. Činjenica je da su internacionalizmi sastavni dio brojnih znanosti, ali i dio svakodnevne komunikacije pa ih ne valja izbjegavati, ali isto tako valja napomenuti da je jedan od svjetskih trendova globalizacije upravo i internacionalizacija leksika što je ujedno i zadaća obrazovnih struktura da pripreme mlađe generacije za suvremene komunikacijske paradigme.

ključne riječi: čitanje s razumijevanjem, čitalačka pismenost, internacionalizmi

ISTRAŽIVANJA POTREBA NA TRŽIŠTU RADA KAO ČIMBENIK OBRAZOVNIH PROMJENA

Predrag Bejaković¹, Željko Mrnjavac²

¹ *Institut za javne financije*

² *Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu*

e-mail: predrag@ijf.hr

Kompetencije (vještine) radne snage ključna su odrednica prosperiteta društva i bolje kvalitete života stanovništva. To je razlog da tijekom posljednjih nekoliko desetljeća zemlje širom svijeta posvećuju sve više pozornosti i ulažu sve više financijskih sredstava u razvoj i poboljšanje vještina svog stanovništva i zaposlenih. Za radnike, stjecanje odgovarajućih vještina znači uspješnu zapošljivost i socijalnu mobilnost. Za društvo, vještine radne snage predstavljaju najvažniji čimbenik produktivnosti, konkurentnosti i inovativnosti gospodarstva. Važna dimenzija tržišta rada i uspješne radne snage jest neusklađenost i neravnoteža ponude i potražnje različitih vještina na sektorskoj, regionalnoj i profesionalnoj razini. Neusklađenost kvalifikacija, obrazovanja i stručnosti može biti uzrokovana nepostojanjem i/ili neučinkovitim sustavom informacija o zahtjevima tržišta rada, ali vrlo često je to i posljedica neodgovarajuće prilagodljivosti sustava obrazovanja i osposobljavanja potražnji koja postoji na tržištu rada. Hrvatska zasad nema konzistentan sustav informacija o obrazovnim i kvalifikacijskim potrebama na tržištu rada. Stoga je vrlo teško ili posve nemoguće odrediti buduće obrazovne zahtjeve. Uzimajući u obzir globalizaciju i nepovoljne demografske čimbenike, Hrvatska je (ili bi barem trebala biti) u procesu restrukturiranja gospodarstva i unapređenja njegove konkurentnosti. U svemu navedenom

od ključnog su značaja istraživanja potreba na tržištu rada kao čimbenik pospješivanja obrazovnih promjena.

ključne riječi: obrazovanje, tržište rada, Hrvatska, gospodarski razvoj, konkurentnost

MJERENJE KVALITETE OBRAZOVANJA – PERCEPCIJE UČENIKA SREDNJE ŠKOLE

Iva Bidjin Laura

Privatna klasična gimnazija

e-mail: iva.bidjin@gmail.com

U ovom se radu pristupilo istraživanju ključnih varijabli mjerenja kvalitete usluge obrazovanja, kao i istraživanju njihova odnosa i implikacija na korisničku percepciju kvalitete. Istraživanje je provedeno na učenicima Privatne klasične gimnazije u Zagrebu kao prvenstvenim korisnicima usluge obrazovanja koja im se u toj školi nudi. U prvom su dijelu rada predstavljeni rezultati sekundarnog istraživanja na temu kvalitete obrazovanja te su prikazani različiti pristupi njezinu mjerenju. Pri tom je predstavljen pregled literature koja se bavi identifikacijom ključnih odrednica kvalitete u obrazovnom sustavu, a kao polazišta za izradu instrumenta empirijskog dijela istraživanja. Drugi dio rada donosi empirijsko istraživanje percepcija učenika Privatne klasične gimnazije u Zagrebu o kvaliteti obrazovanja koje im se u toj školi nudi. Za potrebe istraživanja konstruiran je anketni upitnik. Upitnik je konstruiran u cilju utvrđivanja odnosa između učeničkih očekivanja i njihova zadovoljstva obrazovanjem u Privatnoj klasičnoj gimnaziji, a u odnosu na kategorije koje su se u dosadašnjim istraživanjima pokazale značajnima za evaluaciju kvalitete obrazovnih procesa. Istraživanje je također uključivalo i usporedbu dobivenih rezultata s osobnim obilježjima učenika, a u cilju utvrđivanja odnosa između njihovih osobnih obilježja i zadovoljstva školom koju pohađaju.

Rezultati empirijskog istraživanja pokazali su visoku razinu zadovoljstva učenika obrazovanjem u školi koju pohađaju, no uz tendenciju pripisivanja više prosječne važnosti čimbenicima kvalitete obrazovanja u odnosu na njihovo zadovoljstvo istim čimbenicima u školi. Istraživanjem su također utvrđene razlike u zadovoljstvu učenika obrazovanjem s obzirom na godinu školovanja i postignuti uspjeh u školi. Nalazima su utvrđena područja za provedbu dalj-

njih analiza od strane škole u cilju postizanja unapređenja u izvedbi obrazovnih procesa i susretanja s potrebama učenika škole.

ključne riječi: kvaliteta obrazovanja, odrednice kvalitetne škole, čimbenici zadovoljstva obrazovanjem, očekivanja učenika srednje škole

PRIMJENA METODE SNIMANJA POKRETA OČIJU PRILIKOM RJEŠAVANJA SLIKOVNIH I GRAFIČKIH ZADATAKA

**Andreja Bubić¹, Ana Sušac², Marko Movre², Maja Planinić²,
Marijan Palmović³**

¹ *Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu*

² *Fizički odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu*

³ *Laboratorij za psiholingvistička istraživanja, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu*

e-mail: abubic@ffst.hr

U svakodnevnom životu neprestano se susrećemo s ilustracijama, grafovima, shemama i drugim oblicima vizualnih prikaza koji nam pomažu u vrednovanju informacija prilikom donošenja medicinskih, političkih, financijskih i drugih odluka. Uz to, tijekom obrazovanja učenici i studenti često se susreću sa zadacima koji u sebi sadrže slikovne i grafičke prikaze. Stoga ne treba posebno naglašavati kako je slikovna ili grafička pismenost, odnosno sposobnost razumijevanja slikovno prikazanih informacija, važna za obrazovne ishode kao i svakodnevno donošenje odluka. S obzirom na tu važnost, u ovom izlaganju želimo prikazati rezultate dvaju istraživanja rješavanja obrazovno relevantnih zadataka uz pomoć slikovnih prikaza. U oba istraživanja korištena je metoda snimanja pokreta očiju koja predstavlja jednu od brojnih metoda koje se u novije vrijeme koriste u području edukacijske neuroznanosti, interdisciplinarnog područja koje ujedinjuje područja neuroznanosti i obrazovnih znanosti.

Cilj prvog istraživanja bio je ispitati kako studenti fizike rješavaju zadatke unutar kojih su trebali primijeniti znanje vezano uz zakon očuvanja energije. Dvije skupine sastavljene od po 20 ispitanika rješavale su šest zadataka u kojima je trebalo odrediti promjene energije u različitim kontekstima. Pritom su jednoj skupini uz tekstualni zadatak bile prikazane slikovne ilustracije situacije opisane u tekstu, dok je druga rješavala zadatak bez ilustracija. Na

taj način, ovim istraživanjem željelo se utvrditi kako studenti koriste slikovne prikaze prilikom rješavanja zadataka te u kolikoj mjeri im oni pomažu u rješavanju zadataka.

Cilj drugog istraživanja bio je ispitati utjecaj konteksta i vrste zadatka na učinkovitost rješavanja jednostavnih grafičkih zadataka te odrediti tijekom usmjeravanja pažnje ispitanika na različite dijelove grafičkih prikaza prilikom njihovog rješavanja. Pritom su u istraživanju sudjelovala 44 ispitanika, studenta fizike i društveno-humanističkih studija. U ispitivanju su korištena četiri različita grafička prikaza u dva različita konteksta, fizici i matematici, uz pomoć kojih su ispitani koncepti nagiba i površine na dvije razine složenosti. Rezultati dvaju provedenih istraživanja pokazuju da ispitanicima u rješavanju zadataka pomažu prikazani slikovni prikazi. Nadalje, prema očekivanjima, dobiveni rezultati pokazuju kako ispitanici bolje rješavaju jednostavnije zadatke. Zadaci s nagibom općenito se bolje rješavaju, dok kod zadataka s površinom ispitanici imaju poteškoća u prepoznavanju onoga što se od njih traži. Dobiveni rezultati ukazuju i na značajan učinak stručnosti, prije svega kod zadataka višeg stupnja složenosti. Analiza pokreta očiju također ukazuje na određene razlike u profilima pokreta očiju prilikom gledanja različitih vrsta grafičkih prikaza. Ukupno gledajući, rezultati provedenih istraživanja pokazuju kako mjerenje pokreta očiju daje uvid u kognitivne procese ispitanika koji nisu dostupni drugim metodama.

ključne riječi: edukacijska neuroznanost, grafički prikazi, pokreti očiju, stručnost, fizika

MOTIVACIJA, INDUKTIVNE STRATEGIJE I KOMUNIKACIJSKA KOMPETENCIJA U NASTAVI NJEMAČKOGA JEZIKA

Ankica Crkvenčić

Agencija za odgoj i obrazovanje

e-mail: ana.crkvencic@azoo.hr

Oslanjajući se na istraživanja koja su pokazala da urođene mentalne sposobnosti i predškolsko iskustvo ne djeluju toliko ograničavajuće kao što se to nekad vjerovalo, da se odgovarajućim treningom mogu znatno unaprijediti vještine mišljenja i pamćenja i da se na poboljšanje u tim područjima može posredno djelovati poticanjem učeničke motivacije i razvijanjem samopoštovanja (Brown, Flavell 1987 prema Vizek Vidović & al. 2003) provedeno

je istraživanje o utjecaju poticanja induktivnih strategija na komunikacijsku kompetenciju, odnosno jezičnu uspješnost, i na motivaciju i zadovoljstvo takvim učenjem u nastavi njemačkoga kao stranog jezika (Crkvenčić 2012). Induktivne strategije, zajedničke jeziku i inteligenciji, koje Klauer (1989; 1991; 1993a; 2001, 2002, 2003) definira kao otkrivanje zakonitosti u analogijama, nizovima, klasifikacijama i matricama, pri čemu se objekti ili odnosi među njima uspoređuju da bi se ustanovilo jesu li oni jednaki, različiti ili su i jednaki i različiti, poticane su u području čitanja s razumijevanjem, vokabulara i gramatike u eksperimentalnoj skupini koju je činilo 90 od ukupno 214 učenika prvih razreda srednjih škola – početnika u učenju njemačkoga jezika koji su sudjelovali u istraživanju. Zbog procesa na kojima induktivno mišljenje počiva, taksonomije kognitivnih procesa smještaju ga u područje kritičkoga mišljenja, tj. mišljenja više razine. Rezultati eksperimentalne skupine koja je u pisanoj provjeri znanja u jezičnim zadacima više i niže kognitivne zahtjevnosti, koji su ispitivali uporabu kognitivnih vještina u jezičnome znanju, prosječno točno riješila dvostruko više zadataka (65.3 %) u odnosu na kontrolnu skupinu i tradicionalni pristup (32.9 %) potvrdili su hipotezu o njenoj većoj uspješnosti. Rezultati ispitivanja motivacije kao jednoga od ključnih čimbenika u učenju stranih jezika, dobiveni upitnikom s 24 čestice i Likertovom ljestvicom, kao i zadovoljstva takvim učenjem, dobiveni upitnikom sa 17 čestica i Likertovom ljestvicom, potvrdili su hipotezu da će oblikovanje stimulativne i provocirajuće obrazovne sredine zadacima više kognitivne razine kod učenika eksperimentalne skupine potaknuti statistički značajno veću želju za daljnjim učenjem i veće zadovoljstvo samim učenjem (T-test za varijablu motivacija za učenje njemačkoga iznosi $t = 8.104$, uz $p = .000$).

Rezultati se mogu objasniti opisom intrinzične motivacije kao sastavnice učenja otkrivanjem koji je formulirao njegov utemeljitelj, Jerome Bruner (1961): kada dijete učenje shvaća kao zadatak u kojem može nešto otkriti, umjesto da se od njega očekuje da činjenice nauči napamet, smatrat će da mu je nagrada sam čin otkrivanja. Istodobno, rezultati otvaraju prostor za tvrdnju da se opisani program učenja njemačkoga jezika koji je doveo do tih rezultata može smatrati programom koji operacionalizira postavke učenja otkrivanjem i tako ispunjava prazninu koju je artikulirao Neber (1981) primjedbom Bruneru da nije osmislio konkretan program ostvariv u školi.

ključne riječi: induktivne strategije, komunikacijska kompetencija, motivacija, njemački kao strani jezik, učenje otkrivanjem, zadovoljstvo učenjem

OSTVARIVANJE „KVALITETE IZNUTRA“ U USTANOVAMA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA

Renata Čepić¹, Lorena Pliško-Seferagić²

¹ *Učiteljski fakultet u Rijeci*

² *Dječji vrtić Medulin*

e-mail: renata@ufri.hr

Temeljni cilj ovog rada bila je procjena „kvalitete iznutra“ na različitim razinama s ciljem analize stanja i razvojnih mogućnosti za promjene i osiguranje kvalitete u ustanovama ranog i predškolskog odgoja. Primjenom kvalitativnog i kvantitativnog istraživačkog pristupa, temeljno je bilo spoznati aktualnu situaciju u ustanovama ranog i predškolskog odgoja u Istarskoj županiji kako bi se ustanovili elementi koji predstavljaju zapreku u ostvarivanju kvalitete individualnog, timskog i organizacijskog učenja te analizirati čimbenike za unapređenje razvoja kvalitete u ustanovama ranog i predškolskog odgoja. U svrhu istraživanja koristila se skraćena modificirana A forma Upitnika o dimenzijama organizacije koja uči i organizacijskih ishoda (DLOQ-Watkins i Marsick, 2003), primijenjena prvi put u Hrvatskoj na uzorku ravnatelja i zaposlenika andragoških organizacija (Čepić, 2008), i Upitnika organizacijske klime (Furnham, A., Goodstein, L. D., 1997). Istraživanjem je obuhvaćen uzorak od 178 odgajatelja u 9 dječjih vrtića u Istarskoj županiji. Rezultati ukazuju na pozitivnu percepciju svih dimenzija organizacije koja uči kod odgajatelja. Utvrđena je statistički značajna povezanost između gotovo svih dimenzija organizacije koja uči i dimenzija organizacijskih ishoda, te između broja djelatnika, ukupnog radnog staža i broja djece u skupini sa zadovoljstvom ozračjem. Statistički značajna povezanost također je utvrđena između mjera poticanja profesionalnog napredovanja u struci i organizacijskih rezultata. Odgajatelji kao zapreku primjerenom ostvarivanju kvalitete individualnog, timskog i organizacijskog učenja najmanje percipiraju nedostatnu suradnju s vanjskim okruženjem, dok nezadovoljavajuću komunikaciju unutar ustanove percipiraju kao element koji djelomično predstavlja zapreku. Odgajatelji smatraju da se kroz mjere poticanja profesionalnog razvoja i napredovanja iznutra ne potiče u potpunosti njihov profesionalni razvoj. Autorice zaključuju kako organizacije koje su spremne razvijati se prema organizacijama koje uče, učiti na individualnoj, timskoj i organizacijskoj razini, stvaraju osnovne preduvjete za ostvarivanje „kvalitete iznutra“, te za razvoj organizacijske kulture i klime.

ključne riječi: kvaliteta, odgajatelji, organizacijska kultura, organizacijska klima, organizacija koja uči

WHAT WILL HAPPEN WHEN I GROW UP? CONSTRUCTIONS OF THE FUTURE IN CROATIAN CURRICULA 1970-2010

Mladen Domazet¹, Karin Doolan², Ana Maskalan¹

¹ *Institut za društvena istraživanja u Zagrebu*

² *Sveučilište u Zadru*

e-mail: domazet@idi.hr

Goodson (1997) writes of the curriculum as a social construction grounded in the past, activated in the present and creative of the future. This latter, futures thinking has been placed centre stage with „education for sustainable development“ whose proponents call for educational processes to address the challenges of global development under environmental limits (Millbrath, 1996; Rockström et al., 2009). Narratives in education are being charged with the responsibility to alter the business-as-usual socio-productive processes and contemporary Western lifestyle practices into practices of socialisation for radically different futures (e.g. Wals and Corcoran, 2012).

Constructions of the future are the focus of this paper. More specifically, the paper is concerned with constructions of the future in the Croatian primary school curriculum at three points in time: the 1970s when Croatia was still part of Yugoslavia, the 1990s when the country experienced transition to a democracy and market economy and the 2000s, a period of free-market stabilisation and European connections. Our research answers the following questions:

1. How is the future constructed in the primary school curriculum in Croatia at three points in time: 1970s, 1990s, 2000s, under different political and economic contexts?
2. Are environmental limits to material development addressed in these constructions and if so how?

The research draws on works in the sociology of utopia and dystopia, classical sociological texts (e.g. Engels 1884, Durkheim 1893) and more contemporary futures texts (e.g. Levitas 2010) in order to interpret construc-

tions of the future as found in the curriculum. In terms of epistemology, social constructionism is invoked (e.g. Marshall 1994) in order to discuss differences in knowledge construction between the more and the less speculative, i.e. that which “is”, which has already been experienced, and what is expected or ought to be, as well as how does “objective” knowledge of changes in the natural world feed into social constructions of the future. The overall aim of the paper is to raise theoretical and empirical points relating to knowledge production and the curriculum, with particular reference to constructions of the future over time and the place of environmental limits in these constructions, using the Croatian primary school curriculum over a 30 year time span as case study material.

Discourse analysis is used for the analysis of the Croatian primary school curricula. Curricular documents published in 1974, 1991, 1999, 2006 and 2012 are analysed, with relevant content extending through 20- 50 pages in each (educational aims of general primary education and relevant subjects). Discourse is understood as constituting social reality and providing legitimacy to actions, guiding actors in their actions and providing images through which we understand ourselves and our surroundings (Nokkala 2008). We use discourse analysis in the paper in order to uncover the relationship between the broader political, economic and social context and the curriculum, or in other words to expose the socio-political situationality of the curriculum text.

The paper will provide findings on how the future is constructed in the Croatian primary school over time, with a particular focus on the environment and its limits in these constructions. It will also include a discussion on how the different political and economic contexts of the country reflect upon these constructions of the future. Apart from empirical insights, the overall expected result pertains to raising theoretical questions about the role of the curriculum in constructing utopian/dystopian futures.

key words: construction of the future, curriculum, environmental limitations, utopia / dystopia

PROCJENJUJU LI SE UČITELJI KOMPETENTNIMA POUČAVATI DAROVITE UČENIKE: IDENTIFIKACIJA, STRUČNA PODRŠKA I EDUCIRANOST UČITELJA?

Matea Galić¹, Sanja Skočić Mihić², Jasna Arrigoni²

¹ Osnovna škola Jelenje-Dražice

² Učiteljski fakultet u Rijeci

e-mail: mgalic26@gmail.com

Darovitost je složen fenomen, teorijski opisan brojnim definicijama i kriterijima, a u odgojno-obrazovnom sustavu termin daroviti učenici odnosi se na heterogenu skupinu učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama čiji su potencijali ili postignuća značajno iznadprosječni. Poučavanje darovitih učenika traži sustavno organiziranu identifikaciju i praćenje, te kompetentne učitelje koji su osposobljeni poučavati ih u skladu s njihovim odgojno-obrazovnim potrebama. Obzirom na nedostatnu sustavnu brigu za darovite učenike u školskom sustavu i učitelja tijekom inicijalnog obrazovanja, u radu se polazi od hipoteze da učitelji u manjoj mjeri identificiraju darovite učenike, imaju nedostatnu podršku stručnih suradnika, da djelomično poznaju osobine ovih učenika, te da se shodno tome i procjenjuju djelomično kompetentnima za rad s darovitim učenicima.

Istraživanje je provedeno na uzorku 118 učitelja razredne nastave zaposlenih u četiri županije. Kreiran je mjerni instrument dobrih metrijskih karakteristika (Cronbach $\alpha = 0,83$) koji uz niz nezavisnih varijabli sadrži Skalu samoprocijenjenih kompetencija za poučavanje darovitih učenika.

Rezultati istraživanja govore o nedovoljnoj identifikaciji darovitih učenika jer tek polovica učitelja procjenjuje da u razredu ima darovitog učenika, samo 6% učitelja ima službeno identificirane darovite učenike u razredu, s vrlo upitnim razumijevanjem termina službene identifikacije. Tek 10% učitelja imalo je pomoć stručnog suradnika u radu s darovitim učenicima i procijenili su da im je pružena osrednja razina podrške.

Učitelji procjenjuju da u većoj mjeri poznaju osobine darovitih učenika i u većoj se mjeri procjenjuju kompetentnima poučavati darovite učenike ($M=2,9$). Smatraju da su osrednje educirani za poučavanje darovitih učenika ($M=2,33$), što je očekivano s obzirom na nepostojanje obveznog kolegija za stjecanje kompetencija za poučavanje ovih učenika u formalnom obra-

zovanju učitelja. Slično, tijekom trajnog profesionalnog razvoja kompetencije za rad s darovitim učenicima steklo je tek 24% učitelja. Iako oskudno educirani, suprotno postavljenoj hipotezi učitelji se procjenjuju u većoj mjeri kompetentnima poučavati darovite učenike, što može govoriti o njihovoj spremnosti i moguće tek površnom razumijevanju ovog fenomena utemeljenoga na predrasudama o darovitim učenicima.

Zaključno, učitelji poučavaju uglavnom (ne)identificirane darovite učenike u razredima, s nedostatnom razinom osposobljenosti tijekom inicijalnog i trajnog profesionalnog razvoja i oskudnom podrškom stručnih suradnika. Da bi daroviti učenici mogli realizirati svoje potencijale, treba usustaviti proces njihove identifikacije i praćenja, te osiguravanja individualizacije u radu i obogaćivanja programa rada, koji je jedino moguće uz kompetentne učitelje kao nositelje procesa poučavanja darovitih učenika.

ključne riječi: daroviti učenici, učitelji, poučavanje, identifikacija, kompetentnost

INTERES UČENIKA ZA BIOLOŠKE SADRŽAJE U NASTAVI OŠ I GIMNAZIJE

Diana Garašić¹, Ines Radanović², Žaklin Lukša³

¹ *Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb*

² *Biološki odsjek, PMF Sveučilišta u Zagrebu*

³ *Gimnazija Josipa Slavenskog, Čakovec*

e-mail: diana.garasic@azoo.hr

Za uspješnost nastave iznimno je važno pitanje: hoće li i rezultati učenja biti bolji ukoliko postoji interes za određenu temu? Analiziran je učenički interes uz nastavne predmete Priroda i Biologija, s idejom da se u kurikulumskim promjenama sadržaji učenja učine relevantnijima za one kojima su namijenjeni. Istraživanje transverzalnog tipa provedeno je na uzorku 2114 učenika od 11 do 18 godina tijekom 2010. godine. Primijenjen je ROSE upitnik (The Relevance of Science Education) (Schreiner i Sjöberg, 2004) u modificiranom obliku uz korištenje pitanja koja se odnose na biološku znanost i uključivanje različitih dobni skupina. Najveći broj pitanja ROSE upitnika koja se odnose na biološke sadržaje, poklapa se s gradivom osmog razreda osnovne škole. Faktorskom je analizom, od ukupno 58 pitanja o učenič-

kim interesima, izlučeno 12 faktora koji obuhvaćaju 67% varijance: Bolesti i ozljede, Utjecaji na izgled, Smrtonosne bolesti, Razvoj i dosezi znanosti, Neobične i opasne životinje, Proturječja u znanosti, Sazrijevanje i spolnost, Rizici suvremenog života, Uvjetovanost nasljeđem i okolišem, Reakcije na fizikalne čimbenike, Održivi razvoj, Korist od biljaka. Utvrđeno je opadanje učeničkog interesa s godinama školovanja uz zamjetne razlike po spolu. Za razliku od učenika 5. i 6. razreda osnovne škole, koji su prilično neselektivni pa ih zanima većina ponuđenih tema, adolescenti u 7. i 8. razredu postaju selektivniji i kritičniji i više okrenuti samima sebi. U pravilu, gimnazijalci u 1. razredu iskazuju veći interes za većinu tema nego učenici u 8 OŠ, ali u završnim gimnazijskim razredima opet dolazi do pada. Utvrđene su ljestvice porotka interesa, pri čemu su dvije ukupno najzanimljivije teme *pružanje prve pomoći* i *još nerazjašnjeni fenomeni*. Slijedi tema *o raku*, a iza toga je *bestežinsko stanje* i *pravilan način tjelovježbe*. Najmanje zanimljive teme odnose se na *simetrije i oblike listova i cvijeća* te *razmnožavanje i rast biljaka*. Od 58 tema, 23 pobuđuje ispodprosječni interes. Unutar tog broja, 10 tema je više učenika ocijenilo u negativnom dijelu skale, nego u pozitivnom. Od toga se 3 teme odnose na biljke, a 4 pripadaju području proizvodnje, skladištenja i prerade hrane. Za nastavnu praksu i sastavljače kurikulumuma može biti vrlo značajno poznavati teme za koje je iskazan najviši, odnosno najniži stupanj zanimanja.

ključne riječi: učenički interes, ROSE upitnik, biologija, dobne skupine, razlike po spolu

KULTURNA REPRODUKCIJA ILI KULTURNA MOBILNOST: ANALIZA PISA 2012 REZULTATA ZA HRVATSKU

Margareta Gregurović¹, Saša Puzić², Iva Košutić²

¹ *Institut za migracije i narodnosti, Zagreb*

² *Institut za društvena istraživanja u Zagrebu*

e-mail: mgregurovic@imin.hr

P. Bourdieu (1977) ističe da su pedagoška praksa i očekivanja nastavnika bliža navikama i dispozicijama učenika iz srednje ili više klase nego učenicima iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa. Na taj način, razlike u kulturnom kapitalu posreduju između socijalnog porijekla učenika i njihovog obrazovnog uspjeha te u konačnici pridonose reprodukciji postojećih

društvenih nejednakosti. U literaturi se ovaj „model kulturne reprodukcije“ suprotstavlja „modelu kulturne mobilnosti“ (DiMaggio, 1982) prema kojemu kulturni kapital utječe na obrazovna postignuća nezavisno od društvenog porijekla i u tom smislu može poslužiti kao mehanizam za smanjivanje obrazovnih i društvenih nejednakosti. Cilj je rada ispitati postoje li efekti kulturnog kapitala hrvatskih učenika za njihovo obrazovno postignuće, odnosno je li ovaj efekt veći za učenike višeg ili nižeg socioekonomskog statusa. U tu se svrhu socioekonomsko porijeklo učenika i njihov kulturni kapital analiziraju na osnovu indeksa i varijabli prikupljenih PISA istraživanjem, pri čemu se obrazovno postignuće prikazuje kroz PISA rezultate iz matematičke pismenosti.

U radu se koriste podaci iz ciklusa PISA 2012 za Hrvatsku. Testirano je 5008 petnaestogodišnjih učenika iz 163 srednje škole. Uzorak je reprezentativan s obzirom na spol, tip školskog programa i razred. Uz rezultate testa matematičke pismenosti u analizama su korišteni sociodemografski i kontekstualni podaci prikupljeni upitnikom za učenike i upitnikom za roditelje. Primjenom regresijske analize uz dodatno ispitivanje interakcijskih efekata ispituju se učinci socioekonomskih pokazatelja obitelji učenika (primjerice kroz obrazovni stupanj i status zaposlenja roditelja te mjesečna primanja obitelji) i indikatora kulturnog kapitala (okupljenih u dvije dimenzije: materijalnu i relacijsku) na postignuće učenika u matematičkoj pismenosti. Dobiveni rezultati interpretiraju se u kontekstu analiziranih teorijskih pristupa te rezultata drugih studija u području obrazovnih znanosti, posebno sociologije obrazovanja.

ključne riječi: kulturni kapital, kulturna reprodukcija, kulturna mobilnost, socioekonomski status, obrazovno postignuće, matematička pismenost, PISA

UTJECAJ PROGRAMA ZA OBRAZOVANJE GLAZBENIH ODGOJITELJA NA PROCJENU VLASTITIH GLAZBENIH KOMPETENCIJA

Gabrijela Grujić, Maja Sokolović Ignjačević
Učiteljski fakultet, Beograd
e-mail: mygabrijela@gmail.com

Nositelji procesa obrazovanja odgojitelja u Srbiji tijekom proteklih desetljeća bile su Više škole, danas preimenovane u Visoke strukovne škole za

obrazovanje odgojitelja. Tijekom proteklog desetljeća na nekoliko Učiteljskih fakulteta u zemlji, a prvenstveno na Učiteljskom fakultetu u Beogradu, uvedeni su akademski studiji za obrazovanje odgojitelja.

Nastavni programi u svim područjima postepeno su unapređivani i prilagođavani potrebama prakse, a u skladu s općim ciljevima studijskog programa i iskustvima nastavnog kadra i studenata. Na isti način, razvijani su i silabusi predmeta iz područja glazbe – Vokalno-instrumentalne nastave, koju studenti pohađaju u prvoj, i Metodike glazbenog odgoja 1 i 2, koje studenti pohađaju tijekom dvije završne godine.

Cilj ovog istraživanja je utvrđivanje efekata na ovaj način osmišljenih i tijekom proteklih nekoliko godina revidiranih silabusa za glazbene predmete. Istraživanje se odnosi na samoprocjenu vlastitih kompetencija studenata i odgojitelja u području glazbe – umijeća sviranja na glazbenom instrumentu, poznavanja glazbene notacije, kao i osnovnih metodičkih koraka u području glazbe.

Uzorak čine dvije grupe ispitanika – eksperimentalna i kontrolna grupa. Eksperimentalnu grupu čine apsolvanti smjera za odgojitelje Učiteljskog fakulteta u Beogradu. Kontrolnu grupu čine odgojitelji zaposleni u predškolskim ustanovama širom Srbije, koji su pohađali programe za obrazovanje odgojitelja u drugim visokoškolskim ustanovama.

Namjera je utvrditi hoće li se javiti statistički značajna razlika između dviju grupa u pogledu načina na koji anketirani ispitanici doživljavaju vlastite ukupne glazbene kompetencije, kao i znanja i vještine u pojedinačnim područjima (sviranje, glazbena pismenost, poznavanje metodičkih koraka za različita područja koje se obrađuju u predškolskim ustanovama).

ključne riječi: metodika glazbenog odgoja, glazbene kompetencije, odgojitelji u predškolskim ustanovama

POVEZANOST UČENIČKOG USPJEHA IZ FIZIKE I ŠKOLSKOG OZRAČJA

Željko Jakopović

Agencija za odgoj i obrazovanje

e-mail: zjakopov@gmail.com

Školsko ozračje obuhvaća obilježja društvenog i materijalnog okruženja u školi te prije svega značajno utječe na primjeren motivacijski kontekst učenika i nastavnika. Razmatra se sa stajališta kvalitete međuljudskih odnosa u školi, školskog kurikulumu fizike i školskog okoliša. Posebno mjesto u efikasnosti ostvarivanja očekivanih postignuća ima razredno-nastavno i interakcijsko-komunikacijsko ozračje. Razredno-nastavno ozračje čini emocionalnu potporu tijekom procesa učenja, odnosno potiče učeničku motivaciju i samopouzdanje te iznošenje stavova i osjećaja. Interakcijsko-komunikacijsko ozračje povezuje kognitivni i emocionalni kontekst, a to je bitan uvjet učinkovitosti spoznajnog funkcioniranja.

Problem ovog istraživanja je razmotriti prediktorski potencijal školskog ozračja u odnosu na učenički uspjeh iz fizike u gimnaziji, a cilj je povezati školske ocjene te rezultate ispita iz fizike s učeničkom percepcijom kvalitete školskog ozračja. Istraživanje povezanosti uspjeha iz fizike i školskog ozračja provedeno je na uzorku od 1093 učenika prvih razreda zagrebačkih gimnazija i 22 nastavnika čiji učenici predstavljaju pod-uzorke, odnosno didaktičke inačice određene didaktičkim sastavnicama program-nastavnika. Glavna se hipoteza odnosi na očekivanje visoke pozitivne povezanosti školskih ocjena i rezultata ispita iz fizike s učeničkom percepcijom školskog ozračja. Primijenjena je korelacijska metodologija istraživanja. Prediktorske su varijable srednje vrijednosti učeničkih procjena školskog ozračja i njegovih sastavnica na didaktičkim inačicama, a kriterijske su varijable srednje vrijednosti učeničkih ocjena iz fizike, srednje vrijednosti prirasta učeničkih ishoda učenja na kraju nastavne godine i srednje vrijednosti učeničkih rezultata na kriterijskim ispitima tijekom nastavne godine. Učenička procjena školskog ozračja provedena je upitnikom pomoću ljestvice procjene, prirast učeničkih ishoda mjeren je standardiziranim FCI (Force Concept Inventory) ispitima, a učenička su postignuća tijekom nastavne godine mjerena kratkim kriterijskim ispitima iz fizike četiri puta u nastavnoj godini.

Korelacijsko istraživanje pokazuje značajnu i srednje visoku pozitivnu povezanost učeničke procjene školskog ozračja s prirastom ishoda učenja na

ispitima na kraju nastavne godine ($r=0,517$, $p<0,05$) te značajnu i visoku pozitivnu povezanost s učeničkim rezultatima na kriterijskim ispitima tijekom nastavne godine ($r=0,863$, $p<0,01$) i sa školskim ocjenama na kraju nastavne godine ($r=0,649$, $p<0,01$). Tri su sljedeće sastavnice školskog ozračja značajno pozitivno visoko i srednje visoko povezane sa školskim uspjehom iz fizike u modelu jednostavne i višestruke linearne regresije: odnos nastavnika i učenika, zadovoljstvo školom i prostor u školi za učeničko druženje izvan nastave.

ključne riječi: školsko ozračje, učenički uspjeh iz fizike, nastava fizike, kognitivni i emocionalni kontekst

OBRAZOVANJE KAO OSOBNA VRIJEDNOST U HRVATSKOM KONTEKSTU – UČENIČKE PERSPEKTIVE

Boris Jokić¹, Zrinka Ristić Dedić¹, Jadranka Bizjak-Igrec², Biljana Manin³, Violeta Vragotuk⁴

¹ *Institut za društvena istraživanja u Zagrebu*

² *Osnovna škola Bukovac*

³ *Osnovna škola Trnsko*

⁴ *Osnovna škola Ljubljana*

e-mail: boris@idi.hr

Dosadašnja istraživanja pokazuju da učenički pristupi učenju i njihova postignuća nisu određena samo njihovim uvjerenjima o vlastitoj kompetentnosti, ciljevima i očekivanjima, već su povezana i s tim koliko učenici vjeruju da će njihovo ponašanje rezultirati s ishodima koji su visoko vrednovani i poželjni. Učenici koji cijene obrazovanje i vjeruju da uspjeh u obrazovanju vodi pozitivnim socijalnim i ekonomskim ishodima ulažu više truda u učenje, perzistentniji su u ostvarivanju ciljeva, ostvaruju bolja obrazovna postignuća i očekuju da će postići više obrazovne razine (Eccles i sur., 2005). Istraživanja također pokazuju da učeničke vrijednosti vezane uz obrazovanje služe kao dobar prediktor njihovih odluka o daljnjem obrazovnom putu pa i odluka o napuštanju školovanja (Legault i sur., 2006).

U ovome radu ispitana je učenička percepcija obrazovanja kao vrijednosti, kao i povezanost te percepcije s određenim mjerama učeničke motivacije za učenje i obrazovnih aspiracija. Istraživanje je provedeno u svih 109

osnovnih škola koje djeluju na području Grada Zagreba. U istraživanju je sudjelovalo 2299 učenika osmih razreda iz slučajno odabranih razrednih odjela unutar svake škole. Za potrebe istraživanja prilagođen je upitnik koji je korišten u istraživanju ključne kompetencije učiti-kako-učiti (Jokić i sur., 2007.).

Rezultati pokazuju da učenici pozitivno vrednuju obrazovanje, posebno kao instrument za postizanje pojedinih životnih ciljeva. Učenička percepcija obrazovanja kao vrijednosti povezana je u određenoj mjeri s učeničkim aspiracijama i očekivanjima njihovog budućeg obrazovnog puta. Rezultati također sugeriraju da obrazovanje kao vrijednost ne djeluje samo u osobnom, već i u širem društvenom okviru. U radu se raspravljaju implikacije dobivenih rezultata za osmišljavanje školskih politika informiranja i savjetovanja učenika o obrazovnim izborima i mogućnostima.

ključne riječi: obrazovanje kao vrijednost, obrazovne aspiracije, motivacija za učenje

PREDVIĐAJU LI LIČNOST I CILJNE ORIJENTACIJE MOTIVACIJU ZA ODABIR UČITELJSKE PROFESIJE?

Ivana Jugović¹, Iris Marušić¹, Tea Pavin Ivanec²

¹ *Institut za društvena istraživanja u Zagrebu*

² *Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu*

e-mail: jugovic@idi.hr

Istraživanja motivacije za odabir profesije učitelja posljednje se desetljeće sve češće oslanjaju na teorijski model Watt i Richardsona (2007). Prema ovom modelu, ključne odrednice izbora učiteljske profesije su intrinzična, društvena i osobna utilitarna motivacija, percepcija vlastitih sposobnosti za poučavanje, te prošla iskustva s učenjem i poučavanjem i utjecaj okoline da se odabere ova profesija. Model također obuhvaća zadovoljstvo odabirom učiteljske profesije i odabir učiteljske profesije kao karijere drugog izbora te percepcije zahtjevnosti, ali i pogodnosti učiteljskog posla.

Cilj ovog rada bio je ispitati odnos osobina ličnosti i ciljnih orijentacija s elementima motivacije za izbor učiteljske profesije, te njihovu ulogu u objašnjenju navedene motivacije. U istraživanju je sudjelovalo 374 studenata/

ica prve godine učiteljskih fakulteta s tri hrvatska sveučilišta. Motivacija za odabir učiteljske profesije ispitana je Upitnikom faktora koji utječu na izbor učiteljske profesije koji se sastoji od tri dijela s ukupno 18 subskala (Watt i Richardson, 2007). Osim ovog upitnika, primijenjeni su također Big Five Inventory (BFI; John & Srivastava, 1999) koji ispituje pet faktora ličnosti (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost prema iskustvu) te Skala ciljnih orijentacija (Elliot i McGregor, 2001) koja ispituje četiri ciljne orijentacije (odustajanje od učenja, izbjegavanje neuspjeha, orijentacija ka učenju i orijentacija prema rezultatu).

Hijerarhijskom regresijskom analizom pokazalo se da ličnost i ciljne orijentacije imaju značajan udjel u objašnjenju varijance gotovo svih komponenta motivacije za odabir učiteljske profesije, a najviše u slučaju društvene utilitarne motivacije, intrinzične vrijednosti poučavanja te uvjerenja o vlastitoj sposobnosti za poučavanje. Najvažniju ulogu u objašnjenju varijance pojedinih motivacijskih komponenti igraju osobine ličnosti ekstraverzija, savjesnost i ugodnost, te ciljna orijentacija ka učenju. Pri tome ugodnost i ciljne orijentacije ka učenju najbolje predviđaju društvenu utilitarnu motivaciju koja uključuje želju za povećanjem društvene jednakosti i davanjem društvenog doprinosa kroz rad s djecom. Intrinzičnu motivaciju za poučavanje, te veći stupanj zadovoljstva svojim izborom profesije više iskazuju studenti/ice koji su ekstravertirani i ugodni te orijentirani na učenje. Ekstravertirani i na učenje orijentirani studenti/ice smatraju se sposobnijima za učiteljsku profesiju, a ona je karijera drugog izbora onima koji su manje savjesni i manje ugodni. Ovi rezultati upućuju na povezanost širih osobina ličnosti kao dispozicija ka određenom ponašanju, te akademskih orijentacija ka ciljevima učenja s motivacijom za budući učiteljski poziv.

ključne riječi: ličnost, ciljne orijentacije, motivacija za odabir učiteljske profesije, studentice učiteljskih studija

AUTORITET SREDNJOŠKOLSKIH NASTAVNIKA MEĐU RODITELJIMA SREDNJOŠKOLACA

Antonija Jurčić

Gimnazija Sesvete

e-mail: antonijus0707@gmail.com

Uvođenjem državne mature, svjedoci smo učestalih istraživanja o kvaliteti rada nastavnika te njegovom vrednovanju kao i istraživanja o autoritetu srednjoškolskih nastavnika među učenicima, no ponekad se zaboravlja propitati i stav roditelja srednjoškolaca prema autoritetu nastavnika.

Među učenicima, nastavnik ima autoritet kako bi organizirao učenje i taj autoritet nikada ne smije poslužiti kao izvor moći. Autoritet nastavnika prvenstveno se temelji na učeničkom prihvaćanju stava kako nastavnik ima pravo usmjeravati njihovo ponašanje i napredak u učenju. Uspostavljanje nastavničkog autoriteta temelji se na iskazivanju nastavničkog statusa, kompetencijama podučavanja i uspostave nadzora kao i uspješnom rješavanju učeničke neposlušnosti.

Kako je danas nastavnički status, i s materijalnog i vrijednosnog aspekta, posebno narušen, o kompetencijama podučavanja danas se malo tko ustručava prosuđivati, a o ozbiljnoj odgojnoj zapuštenosti srednjoškolaca rijetko je koji nastavnik spreman javno progovoriti, te je posve jasno kako je autoritet nastavnika među srednjoškolskom populacijom, bez obzira o kojem uzrastu je riječ, ozbiljno narušen. U takvom trenutku cilj istraživanja postaje propitati odnos roditelja srednjoškolskih učenika prema školi kao instituciji, stav prema obrazovanju, a posebno prema nastavničkom autoritetu. Neprijeporno je kako vrijednosni sustav roditelja uvelike formira mišljenje djeteta te je potrebno istražiti koji elementi danas oblikuju roditeljsko mišljenje o nastavniku njihova djeteta, postoji li uopće i koliki je autoritet nastavnika danas.

Anketni upitnici podijeljeni su roditeljima gimnazijskih i strukovnih učenika prvih i drugih razreda prilikom održavanja prvih roditeljskih sastanaka početkom školske godine.

Očekivano, odaziv roditelja gimnazijskih i strukovnih škola bio je iznimno velik. Anketni upitnici, među ostalim, sadržavali su pitanja o obrazovanju

roditelja, njihovom mišljenju o važnosti obrazovanja općenito, stavovima o obrazovanju vlastitog djeteta, društvenom statusu nastavnika, odnosu s razrednikom, kao i s ostalim nastavnicima, njihova djeteta, uspješnosti djetetovog savladavanja srednjoškolskog programa obrazovanja te rješavanju odgojno-obrazovnih problema, ukoliko su se s njima susreli.

Očekivani ishodi bili su kako roditelji gimnazijskih srednjoškolaca posjeduju više formalno obrazovanje od roditelja strukovnih srednjoškolaca te pridaju veću pažnju obrazovanju i školskom uspjehu svoje djece te, shodno tome, među njima srednjoškolski nastavnici posjeduju veći autoritet kad je riječ o odgoju i obrazovanju njihove djece. Pretpostavka istraživanja bila je kako se javlja sumnja u autoritet ukoliko se pojave problemi u odgojno-obrazovnom procesu te su skloni prebacivanju krivnje na manjak nastavničkog autoriteta, kao i neprihvatanju nastavničkog autoriteta kod roditelja koji sami imaju negativan stav prema srednjoškolskom obrazovanju.

ključne riječi: autoritet, srednjoškolski nastavnik, roditelj srednjoškolca

RAZLIKE UČITELJA I RODITELJA U PRIPISIVANJU UZAJAMNE ODGOVORNOSTI ZA PODRUČJA ODGOJA I OBRAZOVANJA DJECE U SREDNJEM DJETINJSTVU

Marina Kanis

Učiteljski fakultet u Osijeku

e-mail: marinakanis@gmail.com

Cilj je ovoga istraživanja bio utvrditi oblike, učestalost i zadovoljstvo uzajamnom suradnjom učitelja i roditelja radi poboljšanja odgoja i obrazovanja djece u okviru razredne nastave, tj. srednjeg djetinjstva. Fokus istraživačkog interesa bio je ispitati percepcije učitelja i roditelja o kvaliteti uzajamne suradnje te utvrditi kako učitelji i roditelji procjenjuju uzajamnu odgovornost za zadovoljavanje djetetovih temeljnih potreba, za djetetov školski uspjeh, za prevencije i intervencije u odgoju i obrazovanju kad je to potrebno, te za odgoj djece za humanost. Implicitne polazne postavke u istraživanju proizlaze iz humanističkog odgojno-obrazovnog okvira u kojem je učitelj taj koji potiče roditelje na suradnju i partnerstvo u cilju optimalnog odgoja i obrazovanja djece. Istraživanje ujedno dovodi u pitanje lociranje odgovornosti za dva preklapajuća područja – odgoj i obrazovanje djece – iz pozicije uči-

telja i roditelja, od konkretnih do apstraktnih područja. Ispitivanjem je obuhvaćeno 85 roditelja učenika nižih razreda jedne gradske osnovne škole (69 majki i 16 očeva; 81.2 i 18.8 %) u dobi od 27 do 55 godina (medijan je dobi 40 godina; $M = 39.7$, $SD = 5.21$). Ukupno je 8 učiteljica i 1 učitelj razredne nastave koji poučavaju djecu tih roditelja sudjelovalo u istraživanju (raspon je radnog staža učitelja od 3 do 27 godina). Anonimno je i dobrovoljno ispitivanje učitelja i roditelja provedeno tijekom ožujka i travnja 2014. godine, tijekom roditeljskih sastanaka. U istraživanju su korišteni upitnici kojima je ispitana roditeljska i učiteljska participacija u odgoju i obrazovanju djece razredne nastave te pripisivanje odgovornosti učiteljima odnosno roditeljima za četiri istraživana područja (temeljne potrebe, školski uspjeh, prevencija/intervencija, odgoj za humanost). U idealnim uvjetima, uloge i odgovornosti učitelja i roditelja u životu djece trebale bi biti područno podijeljene, no rezultati ovoga istraživanja impliciraju da je na roditeljima veća percipirana odgovornost. Analiza je podataka pokazala kako i učitelji i roditelji procjenjuju roditelje odgovornijima i za odgoj i za obrazovanje djece u istraživanim područjima. Rezultati su interpretirani u skladu s roditeljskom i učiteljskom ulogom i uzajamnom percepcijom roditeljskih i učiteljskih kompetencija (sposobnosti, znanja i interesa) za odgoj i obrazovanje djece kao i njihovim mogućim posljedicama.

ključne riječi: suradnja s roditeljima, učenici, učitelji i odgoj

**PROCESI IZBORA VEZANI UZ VISOKO OBRAZOVANJE: KVALITATIVNA
ANALIZA INTERVJUA SLAVONSKIH MATURANATA ŠK. GOD.
2013./2014.**

Olgica Klepač

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: olgica@idi.hr

Ovaj rad predstavlja dio doktorske disertacije koja želi ispitati neke aspekte procesa izbora visokog obrazovanja s posebnim interesom za kontekste u kojima se oni odvijaju. Sa svrhom eksploracije procesa izbora visokog obrazovanja, koji za učenike iz ruralnih područja predstavlja i geografsku i društvenu mobilnost, u proljeće 2014. godine skupljeno je 439 anketnih upitnika i dvadeset intervjuua učenika završnih razreda trogodišnjih i četverogodišnjih srednjih škola te gimnazija na području Slavonije.

Osnovni cilj izlaganja je prezentacija preliminarnih rezultata analize skupljenih kvalitativnih podataka kao mogući doprinos dubljem razumijevanju kvantitativnih rezultata nedavno objavljenih u studiji Postati student u Hrvatskoj (Jokić i Ristić-Dedić, 2014). Naime, navedena studija je po prvi puta nakon uvođenja državne mature pokazala osnovne smjerove razvoja visokog obrazovanja u Hrvatskoj, želja studenata za upisivanjem određenih studija, obrazovne putove srednjoškolaca u visoko obrazovanje, spolnu i obrazovnu strukturu upisnika u visoko obrazovanje te razinu njihove geografske mobilnosti.

Izlaganje priznaje izuzetnu važnost održavanja baza podataka u obrazovanju na razini države kao osnove i istraživačkih i reformskih političkih pokušaja u obrazovanju, ali također i nužnost dubljih ispitivanja koja mogu pružiti samo kvalitativne studije. S te strane, izlaganje želi problematizirati neke provedbene i metodološke aspekte kvalitativnih istraživanja te posebno korištenje alata pristupa utemeljene teorije u analizi kvalitativnih podataka kao bazi za istovjetne istraživačke i političko-reformske pokušaje.

Studija je u cjelini naglašeno kvalitativne i eksplorativne prirode oblikovana pitanjima socijalne pravde i pod utjecajima pristupa utemeljene teorije. Osnovna pitanja na koja želi odgovoriti su zašto, kako, u kojim okolnostima i pod kojim utjecajima maturanti iz ruralnih sredina oblikuju svoje izbore visokog obrazovanja. Teorijski teži produbljenju Bourdieuovih koncepata habitusa i polja uvođenjem prostorne dimenzije u ispitivanje.

Preliminarni podaci ukazuju da određeni prostorni aspekti ruralnosti imaju ulogu u procesima izbora studija, institucije i mjesta studiranja. Njihov „pozitivan“ odraz utjecaja može se naći u prirodnom (materijalnom) okolišu, dok „negativni“ odrazi naglašavaju bijeg iz (diskurzivno oblikovane) ruralnosti.

ključne riječi: izbori visokog obrazovanja, slavonski maturanti, prostorni aspekti ruralnosti, kvalitativna analiza, pristupi utemeljene teorije

HERBARIJ U NASTAVI PRIRODE I BIOLOGIJE

Nataša Kletečki¹, Jasna Razlog-Grlica²

¹*Osnovna škola Bogumila Tonija, Samobor*

²*Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić*

e-mail: natasakletecki@gmail.com

U OŠ Bogumila Tonija, Samobor i OŠ Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica provedeno je istraživanje opravdanosti primjene herbarija u nastavi prirode i biologije. Na početku istraživanja kao izborni sadržaj u 6. razredu obrađena je tema "Pravila sakupljanja i prešanja biljaka". Cilj obrade ove izborne tema je unapređivanje kvalitete nastavnog procesa i upoznavanje učenika s materijalima i metodama potrebnim za izradu klasičnog ili foto herbarija. Učenike usmjeravamo na herbariziranje biljaka kontinentalnih travnjaka. Vrijednovanja herbarija provodi se putem kratke pismene provjere zadacima konstrukcije i zadacima izbora čime se provjeravaju učenička znanja o biljnim vrstama kontinentalnih travnjaka. Uzorak čini 50 učenika 6. razreda OŠ Bogumila Tonija, Samobor, i isti broj učenika OŠ Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica. Isti se učenici testiraju i na početku 8. razreda.

Izradom herbarija u nastavi prirode i biologije učenici učeći na temelju neposrednog iskustva kroz praktičan rad lakše primjenjuju teoretska znanja i usvajaju znanstvene metode koje se primjenjuju u botanici. Uočili smo međutim da, kako bi uporaba herbarija u nastavi u potpunosti ispunila svoju svrhu, učenicima bi trebalo sugerirati izradu fotoherbarija, precizno odrediti koje biljke trebaju imati u herbariju i ukupan broj prikupljenih biljaka smanjiti na pet.

ključne riječi: herbarij, priroda, biologija

OSOBINE STUDENATA I KVALITETA NASTAVE KAO ODREDNICE USPJEŠNOSTI NA POČETKU STUDIJA

**Svjetlana Kolić-Vehovec, Rosanda Pahljina-Reinić, Barbara Rončević
Zubković**

Filozofski fakultet u Rijeci

e-mail: skolic@ffri.hr

Dosadašnja ispitivanja uspješnosti studenata najčešće su bila usmjerena ili na osobne ili na okolinske odrednice. Cilj ovog istraživanja bio je inte-

grativno pristupiti ovom pitanju i ispitati zajedničke učinke predznanja, motivacije, strategija učenja i percipirane kvalitete nastave na uspješnost studenata na početku studija. U istraživanju je sudjelovalo 422 studenata prve godine tehničkih, društvenih i humanističkih studija na Sveučilištu u Rijeci. Sudionici su tijekom ljetnog semestra ispunjavali upitnik o iskustvu studiranja na kolegiju prethodnog semestra koji je prema podacima iz ISVU sustava procijenjen kao kolegij niske prolaznosti (manje od 60%). Upitnik je uključivao skale samoprocjena predznanja, ciljnih orijentacija, interesa za predmet, strategija učenja, stečenih generičkih kompetencija i samoeфикаsnosti te skalu procjene kvalitete nastave. Prikupljeni su i podaci o završnoj ocjeni na kolegiju. Uspješnost studenata operacionalizirana je kroz završnu ocjenu na kolegiju te percepciju stečenih kompetencija na kolegiju i percepciju samoeфикаsnosti.

Regresijskim analizama ustanovljeno je da ispitivane varijable objašnjavaju oko 50% varijance percepcije stečenih kompetencija i samoeфикаsnosti u oba znanstvena područja, dok završnu ocjenu ove varijable objašnjavaju u znatno manjoj mjeri: u tehničkom području 35%, a u društvenom i humanističkom području 19%.

Na kolegijima iz tehničkog područja u sva tri kriterija utvrđeni su slični pozitivni (percipirano predznanje i ciljne orijentacije) i negativni prediktori (površinske strategije učenja). Pored navedenih prediktora percepciju stečenih kompetencija na kolegiju određuju i percipirana kvaliteta nastave te interes za kolegij. Te su se dvije varijable pokazale pozitivnim prediktorima percepcije stečenih kompetencija i na kolegijima društvenog i humanističkog područja. S druge strane, završna ocjena na kolegijima društvenog i humanističkog područja određena je samo površinskim strategijama učenja kao negativnim prediktorom, dok je percipirana samoeфикаsnost određena većim skupom prediktora, uključujući predznanje, ciljne orijentacije i interes.

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju važnost integriranog ispitivanja osobnih i okolinskih odrednica uspješnosti studenata, ali i potrebe za uključivanjem različitih mjera uspješnosti studiranja. Iako percipirana kvaliteta nastave nije značajan prediktor završne ocjene na kolegiju, ona je uz interes najvažniji prediktor percepcije stečenih generičkih kompetencija.

ključne riječi: uspješnost studenata, motivacija, predznanje, kvaliteta nastave

UKLJUČIVANJE STUDENTSKE PERSPEKTIVE U KREIRANJE MODELA VREDNOVANJA IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI NA VISOKIM UČILIŠTIMA U HRVATSKOJ

Vilma Kotlar, Bojana Čulum

Sveučilište u Rijeci

e-mail: vilma.kotlar@gmail.com

U razdoblju od prosinca 2012. do prosinca 2013. godine provedeno je istraživanje o vrednovanju izvannastavnih aktivnosti na hrvatskim visokim učilištima. Istraživanjem se htjelo upoznati studente i studentice s konceptom poticanja i vrednovanja izvannastavnih aktivnosti zbog njihovog značaja za sveukupni razvoj ličnosti, te se nastojalo doznati na koji način studenti/ce promišljaju o njima, dobiti uvid u njihovu perspektivu problema različitih modela vrednovanja, kao i prikupiti preporuke o načinu vrednovanja pojedinih vrsta aktivnosti. Već više godina inozemna istraživanja izvannastavnih aktivnosti sustavno ukazuju na njihove dobrobiti u razvoju generičkih vještina, odnosno ključnih kompetencija, zbog čega je njihovo poticanje podržano i kroz obrazovne politike Europske unije usmjerene razvoju cjeloživotnog učenja. Stoga se od visokih učilišta očekuje da ih potiču, a vrednovanje je jedan od načina da se to napravi. Sveučilišta u Zagrebu, Rijeci i Zadru, te još neki fakulteti u Hrvatskoj, nedavno su po prvi put donijeli propise ili preporuke s ciljem vrednovanja nekih izvannastavnih aktivnosti, čime se približavaju aktualnim preporukama europskih obrazovnih politika.

Kvalitativno istraživanje, čiji se rezultati iznose i raspravljaju u ovome radu, temelji se na četiri susreta s ukupno 104 studenata i studentica koji su aktivno uključeni u neku vrstu izvannastavnih aktivnosti (volontiranje, sportske aktivnosti, rad u studentskim predstavničkim tijelima, itd.), a koji studiraju na sveučilištima u Zagrebu, Rijeci, Splitu, Osijeku i Zadru, te jednom veleučilištu – u Požegi. Studenti/ce su odgovorili na ukupno 15 pitanja, čime su predložili vrednovanje 15 različitih i najčešćih vrsta izvannastavnih aktivnosti. Pri tome su se razlučile aktivnosti koje se organiziraju na visokom učilištu u odnosu na one koje se organiziraju izvan visokog učilišta, te prema tome jesu li ili nisu povezane s područjem studiranja. Prikupljeni podaci su se kvalitativno obradili, jer se radi o prvom istraživanju ove teme u Hrvatskoj. Studenti/ce za svoj trud i zalaganje žele dobiti od visokog učilišta neku vrstu priznanja, pri čemu za većinu slučajeva smatraju najprimjerenijim evidentiranje izvannastavne aktivnosti u dopunskoj ispravi o

studiju zajedno sa stečenim kompetencijama, a ako je aktivnost povezana s područjem studiranja, tada i dodjeljivanje ECTS bodova. Rjeđe su predlagali ostale modele vrednovanja (bodovanje pri dodjeljivanju stipendije, rektorove/dekanove nagrade, bodovanje pri upisu na višu razinu studija itd.). Preporuke studenata su se putem studentskih organizacija i javnom prezentacijom rezultata uputili donositeljima odluka na hrvatskim visokim učilištima s ciljem donošenja ili korigiranja postojećih propisa na razini visokih učilišta kojima se omogućava vrednovanje izvannastavnih aktivnosti.

ključne riječi: izvannastavne aktivnosti, studenti, ključne kompetencije, vrednovanje

MREŽA SURADNJE ZNANSTVENIKA IZ POLJA ODGOJNIH ZNANOSTI OD 1992. DO 2012.

Srebrenka Letina¹, Darja Maslić Seršić²

¹ *Institut za društvena istraživanja u Zagrebu*

² *Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Zagrebu*

e-mail: srebrenka@idi.hr

Ovom istraživanju je cilj opisati mrežu suradnje među znanstvenicima iz Republike Hrvatske koji su prema Upisniku MZOŠ-a iz 2008. godine pripadali polju tzv. „odgojnih znanosti“. Radi se o heterogenom polju sastavljenom od više disciplina: pedagogije, edukacijsko-rehabilitacijskih znanosti, te kineziologije. Korišten je teorijsko-metodološki okvir analize društvenih mreža (ADM), odnosno teorije mreža koje su razvili sociofizičari.

Nakon prikupljenih podataka o 1818 radova objavljenih u razdoblju od 1992. do 2012. godine koji su indeksirani u dvije međunarodne baze (WoS i Scopus) i jednoj nacionalnoj bazi (autorske knjige u NSK katalogu) za 418 znanstvenika, konstruirana je mreža koautorstva. Suradnja je operacionalizirana kao koautorstvo na objavljenim radovima. U mreži su prisutni svi znanstvenici koji su imali barem jedan objavljen rad u vremenskom periodu (N=371).

Modeliranje znanstvene suradnje na makro razini provodi se pomoću analize kvantitativnih svojstava mreže. Tako se utvrđuje ima li mreža strukturu malog svijeta koju karakterizira mala udaljenost među pojedincima u mreži;

te postoji li mehanizam preferencijalnog povezivanja kod kojeg znanstvenici koji imaju veliki broj veza imaju veću vjerojatnost nastanka novih veza.

Očekivali smo mrežu sastavljenu od nekoliko komponenti koje su slabo povezane jer se radi o polju sastavljenom od različitih disciplina. Vizualni uvidom zaključuje se da ima tri klastera: jedan gušći kojeg čine većinom znanstvenici sa Kineziološkog fakulteta. S nekoliko je veza spojen s drugim klasterom manje gustoće, većinom sastavljenim od znanstvenika sa Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta. Postoji još jedna komponenta, nepovezana s druge dvije, a čine je znanstvenici s Učiteljskih fakulteta, te nekoliko izoliranih komponenti.

Kvantitativni indikatori opažene mreže ukazuju da ima strukturu malog svijeta: visoko grupiranje i kratku udaljenost u odnosu na slučajne mreže. Distribucija stupnjeva je nerazmjerna što ukazuje na postojanje preferencijalnog povezivanja.

Da bismo istražili kako se mreža polja mijenjala kroz vrijeme, proveli smo analizu mreže za dva vremenska perioda: $t_1 = 1992 - 2002$ i $t_2 = 2003 - 2012$.

Gustoća mreže je gotovo jednaka u oba perioda, broj komponenti koje su veće od tri člana je manji u t_2 , što ukazuje da dolazi do većeg grupiranja. Dvije najveće komponente u t_1 su se povezale u jednu komponentu u t_2 . U drugom periodu su „izronile“ još dvije nepovezane komponente. Prosječna duljina najkraćeg puta raste, što je u skladu s očekivanjima, ali rast koeficijenta grupiranja nije očekivan i upućuje na veću tendenciju međusobne suradnje. Takav obrazac sugerira da mreža odgojnih znanosti postaje kohezivnija.

Rezultati su interpretirani u kontekstu metodoloških specifičnosti definiranja granica mreže i mogućnosti koje pruža ADM u praćenju razvoja i diferencijacije znanstvenih disciplina.

ključne riječi: odgojne znanosti, analiza društvenih mreža, teorije mreža, model malog svijeta, preferencijalno povezivanje

POVEZANOST KORIŠTENJA KOGNITIVNIH I METAKOGNITIVNIH STRATEGIJA SA ZANESENOŠĆU U UČENJU

Tajana Ljubin Golub
Učiteljski fakultet u Zagrebu
e-mail: tajana.ljubingolub@ufzg.hr

Cilj rada bio je utvrditi povezanost korištenja kognitivnih i metakognitivnih strategija sa zanesenošću u učenju. Pri tome nas je osobito zanimalo u kolikoj mjeri se individualne razlike u zanesenosti u učenju mogu objasniti na temelju pojedinih kognitivnih i metakognitivnih strategija. Uzorak je obuhvaćao 115 studenata PMF-a (prosjek 22 godine). Primijenjeni su instrumenti: upitnik za ispitivanje strategija učenja u studiju (LIST, Wild i Schiefele, 1994; Sorić i Palekčić, 2002); upitnik za mjerenje zanesenosti u učenju S-WOLF (Bakker, 2008). Rezultati istraživanja pokazuju da je zanesenost značajno povezana sa strategijom kritičkog dokazivanja te s više metakognitivnih strategija, odnosno pozitivno sa strategijom samonadgledanja i negativno sa strategijom planiranja. Kognitivne i metakognitivne strategije zajedno objašnjavaju 34% varijance u učestalosti zanesenosti u učenju. Rezultati imaju implikacije za poučavanje koje ima za cilj povećati zanesenost u učenju.

ključne riječi: zanesenost, kognitivne strategije, metakognitivne strategije

MOTIVACIJA ZA STUDIJ I FAKTORI USPJEHA U STUDIJU

Damir Ljubotina¹, Tina Krznarić²

¹ *Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Zagrebu*

² *Centar za primijenjenu psihologiju, Filozofski fakultet u Zagrebu*

e-mail: dljuboti@ffzg.hr

Ispitivanje motiva i razloga za izbor studija, opća motivacija za studij te faktori povezani s uspjehom u studiju od posebne su važnosti kreatorima obrazovnog sustava kako bi sustav učinili kvalitetnim i djelotvornim.

Prediktori akademskog uspjeha mogu se razdijeliti u nekoliko širih skupina: individualne karakteristike učenika, obiteljski činitelji, školski čimbenici, socijalni čimbenici, te društveni činitelji.

U istraživanju provedenom na uzorku od 1516 studenata preddiplomskih studija s 18 fakulteta Sveučilišta u Zagrebu cilj je bio ispitati razloge odabira studija, motivaciju za studij te različite čimbenike povezane s prosječnom ocjenom kao mjerom akademskog uspjeha.

Među razlozima za izbor svog sadašnjeg studija studenti u najvećoj mjeri navode interes za područje koje studiraju (64,8%), uspješnost u srodnim predmetima u srednjoj školi (11,2%), mogućnost zaposlenja u struci (9,8%), dok 11,5% nema neki presudan razlog ili su upisali studij na kojemu je bilo slobodnih mjesta. Na pitanje je li studij koji trenutno studiraju ujedno i onaj koji su željeli 57% studenata odgovara da jest, za 32% uglavnom jest, 6,5% uglavnom nije, dok za 4,5% nije. 4% studenata sadašnju motivaciju za studij procjenjuje vrlo niskom, 8,1% niskom, 38% srednjom, 39,1% visokom i 10% vrlo visokom.

Sadašnja motivacija je kod približno trećine studenata povećana, a kod trećine smanjena u odnosu na motivaciju koju su imali na početku studija. Od faktora koji ih potiču na učenje studenti u najvećoj mjeri navode svijest o tome da rade za vlastitu budućnost (57%), potrebu da se riješe ispita (25,7%), te interes za gradivo i struku (13,2%). Što se tiče navika vezanih uz učenje najveći broj studenata navodi da uglavnom uče kampanjski, tj. uoči ispita (51,9%), kod 34% nema pravila, a tek 14,1% uči kontinuirano, ali oni ujedno imaju i najbolje ocjene.

Multivarijatna regresijska analiza objašnjava do 45% varijance prosječne ocjene u studiju kao dostupnog kriterija akademskog uspjeha pri čemu najveću pojedinačnu prediktivnu valjanost imaju kognitivne sposobnosti studenata, motivacija i procjena uloženog truda u studijske obaveze, uspjeh u srednjoj školi, studiranje na željenom studiju, navike studenata vezane uz učenje i organizaciju vremena, te kvaliteta izvedbe nastave i nastavni materijali. Statističke analize pokazuju da na uspjeh najviše utječe kombinacija visokih sposobnosti i visoke motivacije, ali također se pokazuje da visoka motivacija može do određene razine nadomjestiti niže sposobnosti. Motivacija je najveća kod studenata koji su upisali željeni studij, ali je pitanje obrazovnog sustava u kojoj mjeri se ponuda studija može prilagođavati interesima studenata, a u kojoj mjeri treba zadovoljavati potrebe društva i tržišta.

ključne riječi: izbor studija, motivacija za studij, uspjeh u studiju

ATRIBUCIJE ŠKOLSKOG USPJEHA I ŠKOLSKOG NEUSPJEHA KOD UČENIKA SA SPECIFIČNIM TEŠKOĆAMA UČENJA

Valentina Martan¹, Darko Lončarić², Sanja Skočić-Mihić²

¹ *Osnovna škola Nedelišće*

² *Učiteljski fakultet u Rijeci*

e-mail: valentina.martan@gmail.com

Kod djece koja dulji niz godina imaju teškoće u učenju doživljaj učinka vlastitog truda i sposobnosti može se znatno promijeniti. Pripisivanje uspjeha trudu, a neuspjeha nedostatnom trudu ima veliku važnost za proaktivnu samoregulaciju učenja za razliku od ostalih kauzalnih atribucija koje smanjuju proaktivnost, što je posebno važno kod osjetljivih skupina učenika. Stoga su u ovom istraživanju postavljena dva cilja: (1) provjeriti faktorsku strukturu i pouzdanost skale Atribucija školskog uspjeha i neuspjeha (Lončarić, 2014) na skupini učenika koji nemaju i učenika koji imaju specifične teškoće učenja (disleksiju i/ili disgrafiju i/ili diskalkuliju) te (2) utvrditi postoje li statistički značajne razlike između te dvije grupe u atribucijama školskog uspjeha i školskog neuspjeha. U istraživanju je sudjelovao 71 učenik sa specifičnim teškoćama učenja (M=12,6 godina; sd= 1,22; 42,3% djevojčica) i 428 učenika koji nemaju specifične teškoće učenja (M=12,4 godine, sd=1,20; 54,9% djevojčica), polaznici petog do osmog razreda osnovnih škola s područja sjevernog dijela Hrvatske.

Rezultati faktorske analize ukazuju na dobru konstruktnu valjanost ove skale pri primjeni na obje skupine učenika. Utvrđena je stabilnost faktorske strukture upitnika na promatranim skupinama. Cronbach α koeficijenti pouzdanosti tipa unutarne konzistencije za pojedine subskale upitnika kretali su se od 0,71 do 0,82 kod skupine učenika tipičnog razvoja te od 0,71 do 0,87 kod skupine učenika sa specifičnim teškoćama učenja i po skalama nije bilo većih razlika u koeficijentima dobivenim na različitim grupama.

Rezultati su također pokazali da učenici sa specifičnim teškoćama učenja u znatno većoj mjeri situacije u kojima su postigli dobar školski uspjeh pripisuju vanjskim stabilnim te vanjskim nestabilnim uzrocima (naklonosti učitelja i sreći), a školski neuspjeh unutrašnjim stabilnim uzrocima (nedostatnim sposobnostima) te vanjskim stabilnim i nestabilnim uzrocima (teškim i nezanimljivim školskim zadacima i slučajnosti) u usporedbi s ostalim učenicima. Opetovano ponavljanje školskog neuspjeha koji ova skupina uče-

nika objašnjava vanjskim činiteljima ili nedostatnim sposobnostima, ali i pripisivanje uzroka školskog uspjeha vanjskim čimbenicima kao što su sreća na ispitu, lakoća zadatka ili naklonost i dobra volja učitelja, ukazuju na mogućnost razvoja depresivnog obrasca izostanka samoregulacije učenja kod učenika sa specifičnim teškoćama učenja te minoriziranje važnosti ulaganja truda, ali i sumnju u vlastite sposobnosti. Rezultati mogu pružiti smjernice svima koji rade s učenicima sa specifičnim teškoćama učenja u inkluzivnim uvjetima i naglašavaju potrebu poticanja i razvijanja proaktivnog obrasca kauzalnih atribucija te važnu ulogu kauzalnih atribucija u kontekstu motivacije za postignućem i samoregulacije učenja.

ključne riječi: motivacija i samoregulacija učenja, atribucije školskog uspjeha i neuspjeha, specifične teškoće učenja

RAZLIKE U KORIŠTENJU STRATEGIJA UČENJA SAVJESNIJIH I MANJE SAVJESNIH UČENIKA/CA

Iris Marušić, Jelena Matić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: iris@idi.hr

U istraživanjima se konzistentno pokazuje da savjesniji učenici/ce postižu bolji akademski uspjeh od svojih manje savjesnih kolega/ica, više su intrinzično motivirani i orijentirani ka postignuću (Poropat, 2009; Kommaraju i Karau, 2005). Različito akademsko funkcioniranje ogleđa se i u načinu na koji ove dvije skupine učenika/ca pristupaju učenju. Cilj istraživanja bio je provjeriti postoje li razlike između savjesnijih i manje savjesnih učenika/ca s obzirom na njihovu sklonost korištenju motivacijskih i kognitivnih strategija učenja. Istraživanje je provedeno na N = 624 učenika/ca 8. razreda iz 36 škola u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. U skupinu savjesnijih učenika/ca svrstani su oni sudionici koji imaju 25% najviših rezultata na varijabli savjesnosti iz BFI upitnika ličnosti (John i Srivastava, 1999), dok su skupinu manje savjesnih činili oni pojedinci koji se mogu ubrojiti u 25% uzorka s najniže izraženom osobinom savjesnosti. Razlike između dviju skupina provjerene su linearnom diskriminacijskom analizom. Korišteni prediktori su subskale upitnika (Lončarić, 2008) koji mjeri motivacijske (samohendikepiranje, vanjska atribucija neuspjeha, upravljanje vremenom i okolinom

učenja, obrambeni pesimizam, određivanje ciljeva, poticanje truda) i kognitivne strategije učenja (kontrola procesa i ishoda učenja, usmjerenost na minimalne zahtjeve, nepovezano memoriranje, ponavljanje i uvježbavanje, (re)organizacija materijala, primjena i transformacija, kritičko mišljenje, elaboracija). Derivirana diskriminacijska funkcija statistički je značajna (Wilksova $\lambda = .553$, $p < .000$). Veličina efekta diskriminacijske funkcije dobivena kvadriranjem kanoničke korelacije iznosi .448. Sve diskriminacijske varijable, uz iznimku primjene i transformacije, značajno doprinose razlikovanju dviju skupina. Prediktori koji su se pokazali najrelevantnijima za razlikovanje među skupinama su strategije samohendikepiranja, poticanja truda, elaboracije, upravljanja vremenom i određivanja ciljeva. Cjelokupni obrazac rezultata sugerira da savjesniji učenici/ce imaju izraženije proaktivne motivacijske i kognitivne strategije učenja te manje izražene defanzivne strategije učenja u usporedbi s manje savjesnim učenicima/cama. Uočene razlike u odabiru samoregulacijskih strategija pokazuju da savjesniji učenici/ce imaju adaptivniji pristup učenju od svojih manje savjesnih vršnjaka/inja, sukladno istraživanjima koja ističu ulogu savjesnosti u uspješnom akademskom funkcioniranju.

ključne riječi: savjesnost, motivacijske strategije učenja, kognitivne strategije učenja

DOPRINOS ŠKOLE POZITIVNIM RAZVOJNIM ISHODIMA MLADIH SMJEŠTENIH U DJEČJE DOMOVE

Ivana Maurović, Antonija Žižak

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu

e-mail: ivana.maurovic@gmail.com

Poznato je kako škola kao odgojno-obrazovna institucija ima izrazito veliku odgovornost za pozitivne razvoje ishoda djece i mladih. Je li, i na koji način, uloga škole značajna za djecu izdvojenu iz vlastitih obitelji koja odrastaju u dječjim domovima pokušati će se odgovoriti ovim radom.

Cilj rada je razmotriti neke aspekte uloge škole u poticanju pozitivnih razvojnih ishoda kod mladih u dječjim domovima. Problemi su: 1. Utvrditi povezanost zaštitnih čimbenika u školi (brižni odnosi, visoka očekivanja, povezanost sa školom, sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima te od-

lučivanju u školi) sa socijalizacijskim (internalizirani i eksternalizirani problemi u ponašanju te odnos prema školi i školskim obvezama) i obrazovnim (prosjeck ocjena prošle školske godine) ishodima mladih; 2) Utvrditi razlikuju li se ispitanici koji imaju različitu razinu zaštitnih čimbenika u školi s obzirom na socijalizacijske i obrazovne ishode; 3) Steći uvid u doživljaj uloge škole u razvojnim ishodima kod mladih smještenih u dječje domove.

U radu je korišten kombinirani metodolški pristup. U kvantitativnom dijelu podaci su skupljeni pomoću samoprocjene mladih i procjene odgajatelja. Riječ je o cjelokupnoj populaciji mladih (N=228) od 14 do 18 godina, smještenih u 15 dječjih domova. Korišteni su instrumenti: Upitnik o akademskoj kompetenciji, Procjena ponašanja djeteta (Achenbach, 1991), Otpornost i model razvoja mladih (WestED, 2005). Za obradu podataka korištene su korelacijska analiza i t-test. U kvalitativnom dijelu istraživanja izvor podataka bile su 24 mlade osobe, koje su njihovi odgajatelji procijenili uspješnima, i s kojima je proveden polustrukturirani intervju.

Rezultati kvantitativnog dijela istraživanja ukazuju kako je viša razina zaštitnih čimbenika u školi pozitivno povezana s prosjekom ocjena, te odnosom prema školi i zadaći. Brižni odnosi i visoka očekivanja u školi pozitivno su povezana s eksternaliziranim problemima u ponašanju, dok je sudjelovanje u odlučivanju u školi negativno povezano s internaliziranim problemima. Provedeni t-testovi ukazuju na važnost zaštitnih čimbenika u školi na način da ispitanici koji procjenjuju veću povezanost sa školom i sudjeluju u izvannastavim aktivnostima imaju bolji prosjeck ocjena. Ispitanci koji se bolje ponašaju u školi procijenili su kako više sudjeluju u donošenju odluka u školi od ispitanika s lošijim vladanjem.

Tematska analiza kvalitativnih podataka pokazala je kako mladi doživljavaju zaštitnu ulogu škole za vlastiti pozitivan razvoj – ponajprije kroz osjećaj pripadanja školi i podršku od strane nastavnika i učenika te kroz osjećaj da je škola u trenucima krize pri izdvajanju iz obitelji bila čimbenik kontinuiteta i stabilnosti, odnosno da ima snažni „normalizacijski“ učinak za adolescente smještene u dječje domove.

ključne riječi: zaštitni čimbenici u školi, razvojni ishodi, adolescenti u dječjim domovima

POVEZANOST GRUPNOG OBLIKA RADA, USVOJENOSTI NASTAVNOG SADRŽAJA I STUPNJA ISPITNE ANKSIOZNOSTI U NASTAVI PRIRODE I BIOLOGIJE

Sanja Mijić, Irena Labak, Enrih Merdić

Odjel za biologiju, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

e-mail: sanjabios@gmail.com

Cilj istraživanja je utvrditi postoji li povezanosti između grupnog oblika rada, usvojenosti nastavnog sadržaja i stupnja ispitne anksioznosti u nastavi prirode i biologije te utvrditi postoje li razlike u ispitnoj anksioznosti s obzirom na dob i spol. Istraživanje je provedeno tijekom 2012./2013. godine s učenicima šestih, sedmih i osmih razreda osnovne škole (ukupno 275 učenika), a sastojalo se od provedbe nastavnog sata primjenom grupnog oblika rada na odabranu nastavnu temu po usklađenoj pripremi. Prije provedbe sata prikupljene su prosječne ocjene učenika (do trenutka istraživanja) iz predmeta prirode za 6. razred i biologije za 7. i 8. razred. Nakon obrade sata učenici su podvrgnuti pismenoj provjeri znanja konstruiranoj za potrebe ovog istraživanja, a kojom smo utvrdili usvojenost nastavnog sadržaja primjenom grupnog oblika rada. Napravljena je metrijska analiza pismene provjere znanja na način da se računao Cronbachov alfa koeficijent za procjenu pouzdanosti testa, indeks težine i indeks diskriminativnosti za svako pojedino pitanje. Procjenom prirodoslovne pismenosti i utjecaja pitanja na odgovor procijenjena je kvaliteta pojedinog pitanja pismene provjere znanja. Također se s istim učenicima provela anketa sa 14 pitanja zatvorenog tipa kojom su ispitani stavovi učenika i nastavnika o grupnom obliku rada. Nakon ovog dijela istraživanja uslijedila je primjena upitnika ispitne anksioznosti, koji su proveli psiholozi iz škole te je u ovom dijelu bilo uključeno 182 učenika. Usporedba usvojenosti nastavnog sadržaja i prosječne ocjene učenika izvršena je t-testom zavisnih uzoraka. Za utvrđivanje razlika između dječaka i djevojčica u stupnju ispitne anksioznosti korišten je t-test za nezavisne uzorke, dok je jednosmjernom analizom varijance (ANOVA) provjerena značajnost stupnja ispitne anksioznosti s obzirom na dob i usvojenost nastavnog sadržaja. Statistički testovi provedeni su u statističkom programskom paketu (SPSS Inc., 2008.). Anketom je utvrđen pozitivan odnos učenika prema grupnom obliku rada iako je usvojenost nastavnog sadržaja nakon takvog rada u sva tri razreda statistički značajno manja u odnosu na njihove prosječne ocjene. Primjenom jednosmjerne analize varijance nije utvrđena statistički značajna razlika u stupnju ispitne anksioznosti s obzi-

rom na usvojenost nastavnog sadržaja ($F(4,169)=0,496, p>0,05$), kao ni obzirom na dob ($F(3,170)=0,646, p>0,05$), dok je utvrđena s obzirom na spol (djevojčice postižu značajno veće rezultate na skali ispitne anksioznosti u odnosu na dječake). Rezultati ukazuju da prilikom procjene ostvarenosti učenikovih postignuća u svakodnevnoj nastavnoj praksi treba uzeti u obzir ispitnu anksioznost koja je prisutna kod učenika svih dobi, spola i uspjeha.

ključne riječi: anksioznost, dob, spol, uspjeh

MEDIA LITERACY IN CROATIAN SCHOOLS: YOUTH ATTITUDES AND PERCEPTION ABOUT CRITICAL THINKING ABOUT THE MEDIA

Domagoj Morić, Filip Gospodnetić

Forum za slobodu odgoja

e-amil: dmoric@fso.hr

While in Croatian education system, media culture exists in its rudimentary form, it excludes fundamental elements of media literacy. Nevertheless, several attempts of introducing media literacy through civic and health education had been made. While most of them were a topic of strong debate in the past few years, no progress has been made. As a side-effect, the level of media literacy of Croatian youth is vague and consequently the need for exploration of this area is in its full swing. Therefore, the aim of the survey was to investigate Croatian youths' critical understanding of media. Total of 3600 participants filled in the online questionnaire during July and August 2013, that comprised of items that measured reliability and accuracy of different media, thoughts associated with consumption of media contents, characteristics of news reported by the media and sociodemographic variables. Data were imported into SPSS and initial analysis revealed that although variables deviate from normal distribution, collinearity criteria as well as homogeneity of error variance are partially met. Additional logical and statistical analysis showed that age should be statistically controlled. Working status, education and income were introduced as independent variables and age as a covariate in the MANCOVA procedure. Variables assessing reliability and accuracy of different media, thoughts associated with consumption of media contents and characteristics of news reported by the media were used as independent variables. Further on, ANOVA was conducted to reveal differences among groups of respondents.

Highly educated youth consider information provided by TV inaccurate and unreliable in comparison to low educated youth. Likewise, highly educated youth perceive media to be using divisive language more often than moderately educated youth followed by low educated youth. Finally, employed low educated youth more often see media as place for hidden advertising than moderately educated employed and highly educated employed youth. Results of the survey are going to be used for argumented debate and advocacy campaign about necessary changes in Croatian educational system and introduction of media literacy in Croatian schools.

key words: media literacy, civic education, youth, schools

KORIŠTENJE REZULTATA ZAVRŠNOG ISPITA ZA UNAPREĐENJE KVALITETE OBRAZOVANJA

Ivana Nikolić, Jelena Petrović, Jelena Nedeljković

Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja

e-mail: inikolic@ceo.gov.rs

Završnim ispitom, koji se u Republici Srbiji provodi od 2011. godine, procjenjuje se stupanj ostvarenosti obrazovnih standarda za kraj obaveznog obrazovanja i odgoja. Ispit ima tri funkcije: selekcijsku (utječe na upis u srednju školu), kvalifikacijsku (učenik dobiva svjedodžbu) i evaluacijsku (procjenjuju se efekti osnovnog obrazovanja i odgoja, kao i kvaliteta rada osnovnih škola).

U školskoj 2012./13. godini, ispitu iz srpskog, odnosno materinjeg jezika i matematike je pristupilo 67784 učenika osmog razreda iz 1196 osnovnih škola. Testovi su sadržavali po 20 zadataka iz različitih područja.

U ovom radu predstavljena su postignuća učenika na završnom ispitu na nivou populacije. Analize su rađene za potrebe sustava (Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Nacionalni prosvetni savet), škola i Zavoda (radnih grupa koje pripremaju instrumente).

Na nivou sustava, dobiveni nalazi govore o ostvarenosti standarda i povezanosti školskog uspjeha s postignućima na testu. Posebna pažnja posvećena je pitanju kvalitete ocjenjivanja testova na završnom ispitu,

pa je u tu svrhu na odabranom uzorku testova izvršena kontrola kvalitete ocjenjivanja. Svaka škola dobiva rezultate svojih učenika u odnosu na propisane standarde obrazovanja i u odnosu na školske ocjene. Također, školski izvještaji omogućavaju usporedbu postignuća škole s postignućima na nivou općine, okruga, školske uprave i Republike. Ovi izvještaji relevantna su osnova za razvojno planiranje škole na osnovu objektivnih i pouzdanih podataka. U procesu samovrednovanja i vanjskog vrednovanja rezultati završnog ispita promatraju se kao pokazatelji kvalitete rada škole. Kako bi radne grupe koje konstruiraju testove unaprijedile kvalitetu instrumenata, priprema se analiza o kvaliteti testa i zadataka. Analiza sadrži metrijske karakteristike testova i zadataka, kao i procjenu usklađenosti empirijske težine s pretpostavljenom težinom (nivoom postignuća).

Za analizu postignuća učenika korištene su deskriptivna statistika i korelacija, dok je za potrebe analize kvalitete zadataka i testova korištena IRT analiza.

Rezultati ukazuju da prosječno postignuće učenika na testu iz matematike iznosi 10,86, a na testu iz srpskog jezika 11,59 od mogućih 20 bodova. Dovođenjem u vezu rezultata na ispitu sa školskim ocjenama, utvrđeno je da postoje vrlo različiti kriteriji ocjenjivanja u školama, što dovodi u pitanje pravednost selekcije učenika pri upisu u srednju školu. Također, uočene su brojne neregularnosti u procesu ocjenjivanja testova u pojedinim školama. Kada je riječ o kvaliteti instrumenata, možemo reći da posjeduju zadovoljavajuće metrijske karakteristike.

ključne riječi: završni ispit, postignuća, obrazovni standardi, ocjenjivanje, kvaliteta zadataka

MONTESSORI PEDAGOGIJA I DAROVITOST

Sanja Pavić

Dječji vrtić Cekin

e-mail: sanja.pavic.zd@gmail.com

Cilj je ovoga istraživanja bio utvrditi može li se ovladavanje didaktičkim jezičnim i matematičkim materijalima koristiti kao dodatni prilog procesu identifikacije potencijalne darovitosti u djece u ranom djetinjstvu. Sudio-

nici ovoga istraživanja su 44 djeteta u ranom djetinjstvu, tj. svi polaznici Dječjega vrtića Cekin u Slavanskom Brodu, u dobi od 23 do 88 mjeseci ($M = 57.7$; $SD = 15.6$; medijan 58.5 mj.). Ukupno je u uzorku 17 djevojčica (38.6%) i 27 dječaka (61.4%). Opservacijom i konsenzusnom procjenom predškolskog psihologa i odgojitelja na pridjevskoj listi tijekom prvog mjeseca pedagoške godine 2013./14. dio je upisane djece procijenjen kao potencijalno darovita. Ukupno je 9 djece (20.5%; 4 djevojčice i 5 dječaka) nominirano kao potencijalno darovito (raspon dobi 55 – 78 mjeseci), koja su u ovom istraživanju činila kronološki homogenu ciljnu skupinu, a zbog tekućih odgojnih postupaka usmjerenih prema njima kao skupini darovitih koje je vrtić dužan pružati. Sva su djeca ($N = 44$) provela cijelu pedagošku godinu u kronološki i po sposobnostima integriranoj skupini, okružena, između ostalih, i materijalima izrađenim prema načelima pedagogije Marije Montessori. Karakteristike tog didaktičkog materijala su razvojna primjerenost, konkretnost i gradacija po težini, apstraktnosti i stupnju složenosti. Svoj je djeci tijekom cijele pedagoške godine bio dostupan sav Montessori didaktički materijal, razvrstan u dvije široke skupine s po 19 (područje jezičnog) i 20 (područje matematičkog odgoja) setova materijala. Dva su odgojitelja u skupini bilježila s koliko su i kakvih materijala tijekom jedne pedagoške godine djeca u potpunosti samoinicijativno ovladala. Rezultati pokazuju da su djeca koja su na početku pedagoške godine nominirana kao potencijalno darovita do konca godine ovladala gotovo svim ponuđenim didaktičkim materijalima iz područja jezika i matematike, ali i da je dio kronološki uspo-redive djece također učinio gotovo isto. Zaključno, ovladanost materijalima ovisi i o dobi, motivaciji djeteta za rad s materijalima, ponavljanju i uvježbavanju (za što je tijekom godine niz prilika), a ne isključivo o potencijalnoj darovitosti. Dodatni subjektivniji pokazatelji poput responsivnosti djece na didaktičke poticaje, samostalni odabir izazovnog didaktičkog materijala, samostalno ustrajanje u radu na njemu dok ga ne razumiju i uvježbaju sve do posljednjeg seta, mogu ipak biti, povrh samoga broja ovladanih materijala, korišteni kao dodatni pokazatelji intelektualne darovitosti djece u materijalno, razvojno i sa stručnjacima pripremljenoj odgojno-obrazovnoj okolini.

ključne riječi: Montessori pedagogija, Montessori didaktički materijali, darovitost, matematika i jezik

VAŽNOST OSOBINA LIČNOSTI BUDUĆIH ODGOJITELJA ZA NJIHOV RAD S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

Irena Peloza, Sanja Tatalović Vorkapić

Učiteljski fakultet u Rijeci

e-mail: irena.puljic@yahoo.com

Uloga ličnosti u procesu obrazovanja više je nego istaknuta kao značajna u relevantnoj suvremenoj literaturi, no međutim nedostaje sustavnih empirijskih istraživanja o njezinom konkretnom utjecaju na proces učenja i poučavanja. Unutar sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osobine ličnosti odgojitelja su vrlo bitne za samu kvalitetu ranog učenja i poučavanja, stoga je ovaj rad usmjeren na proučavanje osobina ličnosti budućih odgojitelja. Polazni teorijski okvir za mjerenje osobina ličnosti bio je Peto-faktorski model ličnosti u okviru kojeg je ispitano pet osobina: ekstraverzija, neuroticizam, savjesnost, ugodnost i otvorenost prema iskustvu. Osim toga, analiziran je i odnos između navedenih osobina ličnosti i studijske godine, te dobi studenata. Istraživanje je provedeno na Učiteljskom fakultetu u Rijeci, na uzorku od dvije generacije studentica prve godine preddiplomskog studijskog smjera Rani i predškolski odgoj i obrazovanje (N=64), a sve su u dobi od 19 do 23 godine. Kako je i pretpostavljeno, u okviru deskriptivne analize utvrđene su povišene osobine gotovo svih osobina ličnosti ispitanih studentica: ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti te otvorenosti prema iskustvu nego li osobine ličnosti njihovih vršnjaka. Za razliku od toga, što je također bila jedna od polaznih pretpostavki, utvrđena razina neuroticizma je bila snižena kod budućih odgojiteljica. Daljnje korelacijske analize ukazale su na to da ne postoji značajna povezanost između dvije generacije i dobi studenata s navedenim osobinama ličnosti. Ovi bi nalazi išli u prilog tezi da se buduće zanimanje bira u odnosu na postojeće osobine ličnosti, no kao takva, kao što je prije naglašeno, iziskuje empirijsku provjeru. Osim toga, utvrđene su velike sličnosti između nalaza ovog istraživanja i nalaza istraživanja na osobinama ličnosti odgojitelja u praksi, što ide u prilog njegovoj valjanosti i pouzdanosti. U raspravi je istaknuta važnost uloge ličnosti odgojitelja u odgojno-obrazovnom radu i općem ozračju koje on kreira u svojem radu s djecom, kao i smjernice za buduća istraživanja, što predstavlja važan doprinos ovog rada.

ključne riječi: budući odgojitelji, osobine ličnosti, petofaktorski model ličnosti, studentice

KORIŠTENJE REZULTATA VANJSKOG VREDNOVANJA OSNOVNIH ŠKOLA U REPUBLICI SRBIJI ZA UNAPREĐENJE KVALITETE OBRAZOVANJA

Jelena Petrović, Ivana Nikolić, Jelena Nedeljković
Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja
e-mail: jpetrovic@ceo.gov.rs

Vanjsko vrednovanje rada škola u Republici Srbiji propisano je sistemskim zakonom o obrazovanju i ostvaruje se na osnovi Nacionalnog okvira kvalitete s 30 standarda koji obuhvaćaju 158 pokazatelja kvalitete. Standardi i indikatori odnose se na sedam ključnih područja: Školski program i godišnji plan rada, Nastava i učenje, Postignuća učenika, Podrška učenicima, Etos, Organizacija rada i rukovođenje i Resursi. Kvalitetu rada škola procjenjuju timovi educiranih evaluatora. U postupku vanjskog vrednovanja oni procjenjuju nivo ostvarenosti svakog standarda i to na četiri razine u dvije kategorije (nivoi 3 ili 4 – ostvaren, a nivoi 1 ili 2 – neostvaren standard). Osim toga, škola dobiva i sumarnu ocjenu za kvalitetu rada (na skali od 1 do 4).

U ovom radu bit će prikazana metodologija obrade podataka i glavni nalazi o kvaliteti rada 257 (21,5%) osnovnih škola u prvoj godini primjene Okvira (svibanj 2012 – lipanj 2013), a komentirat će se i upotrebna vrijednost podataka za različite korisnike (sistem obrazovanja u cjelini, timovi za vrednovanje i Zavod za vrednovanje kvalitete obrazovanja i odgoja). Obrada podataka podrazumijeva deskriptivnu statistiku, statistiku zaključivanja, korelacije, multivarijatne analize i IRT model.

Rezultati pokazuju da je 63,4% vrednovanih ustanova dobilo opću ocjenu kvalitete koja ih svrstava u dobre škole (ocjena 3 ili 4), ali je najviše onih s ocjenom 3. Kada se rezultati promatraju na nivou područja kvalitete, indeksi težine govore o tome da je u području Etos najlakše ostvariti standarde, a da se oni najteže ostvaruju u područjima Obrazovna postignuća učenika i Nastava i učenje. Analize po školskim upravama i po timovima omogućile su korisnu povratnu informaciju evaluatorima za unapređivanje vlastitog rada. Zavodu je korisna informacija da mjerni instrument pruža najkvalitetnije informacije u pogledu distinkcije ocjena opće kvalitete rada 2 i 3, što znači da dobro razlikuje škole s neostvarenim/ostvarenim standardima, ali slabije razlikuje škole koje imaju ocjenu 3 od škola koje

imaju ocjenu 4. Analiza je pokazala i da postoji prostor za unapređivanje mjernog instrumenta, ali se standardi i indikatori neće mijenjati dok sve škole ne budu vrednovane pod istim okolnostima što nam omogućava pouzdanu usporedbu.

Dobiveni podaci su utjecali na izmjene u uputama za vrednovanje i na izradu web aplikacije koja će umnogome olakšati i učiniti kvalitetnijim rad obučениh evaluatora i obradu podataka.

ključne riječi: vanjsko vrednovanje škola, područja kvalitete škola, standardi i indikatori kvalitete škola, obrazovna politika informirana evidencijama

RAZLOZI ZA IZOSTAJANJE S FAKULTETSKE NASTAVE I POVEZANOST IZOSTAJANJA S AKADEMSKOM USPJEŠNOSTI U TRI NARAŠTAJA STUDENATA UČITELJSKOGA STUDIJA

Željko Rački¹, Ivana Marčinko²

¹ *Učiteljski fakultet u Osijeku*

² *Filozofski fakultet u Osijeku*

e-mail: zracki@yahoo.com

Cilj istraživanja je bio utvrditi povezanost akademske uspješnosti i izostajanja s nastave u tri naraštaja studenata učiteljskoga studija koji su tijekom svoje 3. studijske godine polazili nastavu dvosemestralnog kolegija iz područja psihologije (N = 69, 63 i 107; 95% žene) u tri različite akademske godine. Kako bi se isključio utjecaj nastavnika na studentov odabir prisutnosti na nastavi, utvrđena je i studentski procijenjena kvaliteta rada nastavnika, koja je u praćenim godinama bila vrlo visoka, pri čemu su kolegij sami studenti procijenili važnim, korisnim i zanimljivim. Time su u obzir uzeti čimbenici nastavnika i nastave za izostajanje studenata. U naraštaju koji je u 2010/11. pratio nastavu kolegija, studenti su prisustvovali na prosječno 64 nastavna sata (M = 63.8, SD = 4.58), tj. na 85% nastave kolegija. Prisutnost je studenata na nastavi pozitivno i statistički značajno korelirala s konačnom ocjenom (2 – 5; M = 3.89, SD = 0.79) studenata u kolegiju ($r(66) = .61, p < .001$), ali i s prosječnom cjelokupnom ocjenom studenata na kraju studija u 2013. godini (3.16 – 4.85; M = 4.17, SD = 0.36), $r(69) = .56, p < .001$). Trećina se varijance ocjene u ciljnom kolegiju i u ukupnom studiju mogla objasniti prisutnošću studenta na nastavi (95% CI za R² je .14 - .52).

Naraštaju 2012/13. je radi dopune razumijevanja izostajanja, anonimno i u pisanom obliku postavljeno otvoreno pitanje o razlozima izostajanja s nastave, odnosno prisutnosti na nastavi predavanja i seminara. Odgovori (> 5%) koji opisuju razloge izostajanja s nastave uključuju kategorije: zdravstveni razlozi (24.2%), studentu ne odgovara vrijeme održavanja nastave (15.3%), prezauzetost (10.8%), umor, neispavanost i iscrpljenost (8.9%), lijenost (6.4%) i relokaciju vremena za druge aktivnosti (5.1%). Odgovori koji opisuju razloge prisustvovanja nastavi uključuju: zanimljivost kolegija (20.4%), korisnost kolegija (14.6%), korištenje nastave za učenje (11.7%), prilika za bolje razumjeti gradivo (9.5%), zanima me (7.3%), pristup novim informacijama (6.6%) i razvoj samokontrole/savjesnosti (5.11%). Naraštaj 2013/14. je bodovno ocjenjivan u kolegiju (mogući raspon 0-100; M = 69.4, SD = 23.3), pri čemu je ukupan broj zarađenih bodova tijekom cjelogodišnje nastave, kao temelj za zaključivanje ocjene, bio usporedivo pozitivno i statistički značajno povezan s postotkom prisutnosti studenta na nastavi kolegija ($r(107) = .54, p < .001$). Rezultati su interpretirani u skladu s primarnim izborom studija i zadovoljstvom studijem, životnim uvjetima studenata, karakteristikama nastave i nastavnika te osiguravanjem kvalitete u sustavu visokoškolskog obrazovanja, s naglaskom na rizik koji za uspjeh i ishodišne nastavničke kompetencije predstavlja izostajanje s nastave studija.

ključne riječi: akademski uspjeh, izostajanje s nastave, prosjek ocjena

INDEKS INKLUZIJE U HRVATSKOM OBRAZOVNOM KONTEKSTU: RAZLIKE U POGLEDIMA UČENIKA, RODITELJA I ŠKOLSKOG OSOBLJA

Zrinka Ristić Dedić, Jelena Matić, Branko Ančić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: zrinka@idi.hr

U radu su predstavljeni rezultati hrvatskog dijela početnog istraživanja provedenog u okviru zajedničkog projekta Europske Unije i Vijeća Europe „Regionalna potpora inkluzivnom obrazovanju od 2013. do 2016. godine“. U okviru projekta se u školama primjenjuje metodologija „Indeksa inkluzije“ koju su razvili Booth & Ainscow (2002.), a za potrebe projekta prilagodili Bartlett i sur. (2014.), s ciljem pomaganja školama u procesu razvoja školskih praksi i politika inkluzivnog obrazovanja korištenjem pristupa koji uk-

ljučuje cijelu školu. Polazi se od široke definicije inkluzivne škole kao one u kojoj se svaki učenik osjeća dobrodošlo, svaki roditelj uključen, a svaki nastavnik cijenjen. Cilj je početnog istraživanja bio utvrditi početno stanje razvijenosti praksi i pristupa inkluzivnog obrazovanja u školama u trenutku kad još nije započet rad na razvoju školskih praksi i politika inkluzivnog obrazovanja. Cilj je rada ispitati razlike u doživljaju inkluzivnosti škola između različitih vrsta škola te između različitih školskih dionika (učenika, roditelja, nastavnika, članova školskoj projektnog tima).

U projektu sudjeluje sedam škola u Republici Hrvatskoj: tri osnovne škole, dvije gimnazije i dvije strukovne škole. U početnom istraživanju je sudjelovalo ukupno 692 učenika, 480 roditelja, 290 nastavnika i 39 članova školskih projektnih timova. Primijenjeni su upitnici koji su ispitivali četiri dimenzije inkluzivnog obrazovanja: A) Inkluzivne prakse pri ulasku u školu, B) Doživljaj inkluzije u školi, C) Inkluzivne prakse poučavanja i D) Angažman lokalne zajednice. Na temelju procjena na tim dimenzijama formiran je jedinstveni indeks inkluzije za svaku školu.

Rezultati pokazuju da su indeksi inkluzije viši za osnovne škole i gimnazije, nego za strukovne škole, ali i da razlike unutar pojedinih vrsta škole ukazuju na mogućnost da se radi o školsko-specifičnim razlikama. Dobivene su značajne razlike u procjenama između pojedinih školskih dionika: nastavnici i školsko osoblje značajno pozitivnije vrednuje inkluzivnost škola od učenika i roditelja na svim ispitivanim dimenzijama. Najslabije procijenjena dimenzija kod različitih dionika jest D) Angažman lokalne zajednice. Predstavljani rezultati istraživanja daju određene smjernice školama za razvoj školskih inkluzivnih praksi i politika, ali također govore o primjenjivosti i mogućnostima unapređenja metodologije Indeksa inkluzije u hrvatskim školama.

ključne riječi: indeks inkluzije, školske inkluzivne prakse, školske inkluzivne politike

RAZVOJ INTERESA PRI UČENJU EKSPONENCIJALNIH I LOGARITAMSKIH FUNKCIJA

**Daria Rovan¹, Tomislav Šikić², Nina Pavlin-Bernardić³,
Vesna Vlahović-Štetić³**

¹ *Učiteljski fakultet u Zagrebu*

² *Fakultet elektrotehnike i računarstva u Zagrebu*

³ *Filozofski fakultet u Zagrebu*

e-mail: rovan.daria@gmail.com

Interes je energizirajući činitelj koji je povezan s odabirom i ustrajnošću pri aktivnostima koje uključuju procesiranje informacija (Hidi, 1990). Prema modelu razvoja interesa koje su postavile Hidi i Renninger (2006), postoje četiri faze razvoja interesa: pobuđeni situacijski interes, zadržani situacijski interes, početni osobni interes i zreli osobni interes. Kako je za razliku od drugih motivacijskih konstrukata interes uvijek vezan uz specifičan objekt, aktivnost ili predmet (Schiefele, 2009), ovaj je teorijski okvir posebno prikladan za ispitivanje kako učenje novih nastavnih sadržaja može utjecati na kasniju motivaciju učenika i njihov uspjeh. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi postoji li razlika u pobuđenom situacijskom, zadržanom situacijskom i početnom osobnom interesu kod učenika koji su bili izloženi uobičajenom poučavanju nastavne cjeline eksponencijalnih i logaritamskih funkcija u odnosu na učenike kojima su bili prezentirani dodatni sadržaji kojima se nastojao pobuditi njihov interes za taj nastavni sadržaj. U istraživanju je sudjelovalo 316 učenika 2. razreda gimnazije (12 razreda – 6 razreda poučavano na uobičajen način, 6 razreda poučavano uz pomoć dodatnih materijala). Učenici su rješavali testove iz matematike te ispunjavali upitnike kojima su ispitivana uvjerenja vezana uz matematiku općenito (vrijednost matematike, samoeфикаsnost, epistemička uvjerenja), kao i ona vezana uz specifično gradivo iz matematike (interes, korisnost, samoeфикаsnost). Ispitivanje je provedeno u 4 vremenske točke: ispitivanje predznanja i općenite motivacije za učenje matematike, ispitivanje specifične motivacije nakon prvog predavanja na temu eksponencijalnih i logaritamskih funkcija, ispitivanje specifične motivacije i znanja nakon obrade dijela gradiva te ispitivanje specifične motivacije i znanja nakon obrađene cijele nastavne cjeline. Rezultati istraživanja ukazuju da učenici koji su poučavani uz pomoć dodatnih materijala imaju viši pobuđeni situacijski interes, procjenjuju domaće zadatke korisnijima i imaju određenu preferenciju za zadatke sa smislenim kontekstom u odnosu na numeričke zadatke. Dvije skupine učenika

ipak se ne razlikuju u rezultatu na testovima, kao ni u većini motivacijskih uvjerenja. Na temelju ovih rezultata može se zaključiti kako se uvođenjem dodatnih zanimljivih sadržaja može dodatno potaknuti motivacija učenika, no ti efekti nisu veliki i nisu dugotrajni te se može pretpostaviti da su za postizanje snažnijih efekata ipak potrebne opsežnije intervencije.

ključne riječi: motivacija, učenje matematike, interes

MOTIVACIJA ZA UČENJE MATEMATIKE KOD BUDUĆIH UČITELJA RAZREDNE NASTAVE

Daria Rovan, Goran Trupčević, Dubravka Glasnović-Gracin

Učiteljski fakultet u Zagrebu

e-mail: rovan.daria@gmail.com

Među brojnim teorijskim okvirima koji nastoje objasniti ulogu koju motivacija ima u procesu učenja, teorija očekivanja i vrijednosti (Eccles i Wigfield, 2000) ističe se kao jedan od najvažnijih pristupa istraživanju motivacijskih procesa. Općenito gledano, ova teorija pokušava objasniti kako pojedinci biraju aktivnosti kojim se bave i kakav uspjeh u njima postižu. Iako ovaj model uključuje brojne čimbenike, pretpostavlja se da na ponašanje u akademskim situacijama najviše utječu upravo očekivanja uspjeha i vrijednost zadatka. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati motivaciju za učenje matematike kod budućih učitelja razredne nastave u skladu s postavkama teorije očekivanja i vrijednosti. Pritom smo željeli ispitati u kolikoj su mjeri motivacijska uvjerenja koja studenti formiraju tijekom studija povezana s njihovim prethodnim iskustvima s matematikom (vrsta srednjoškolskog programa, razina položene mature, predznanje iz matematike, epistemička uvjerenja te ciljevi postignuća koje su imali tijekom srednje škole). Također smo željeli utvrditi kako su prethodna iskustva s matematikom, kao i aktualna motivacijska uvjerenja povezana sa spremnošću studenata za ulaganje truda u učenje matematike te s matematičkom anksioznošću. U istraživanju je sudjelovalo 470 studenata prve i treće godine učiteljskog studija koji su rješavali test znanja matematike te ispunili skale za mjerenje matematičke samoeфикаsnosti, vrijednosti, ciljeva postignuća, epistemičkih uvjerenja, ulaganja truda te matematičke anksioznosti. Prikupljeni su i osnovni demografski podaci o sudionicima te podaci o prethodnom i aktualnom postignuću u matematici. Hijerarhijske regresijske analize pokazale su da su

razina položene mature, epistemička uvjerenja te ciljevi postignuća važni prediktori matematičke samoefikasnosti, kao i vrijednosti koju studenti pridaju matematičari. Vrijednost matematike je, uz ciljeve postignuća, značajan prediktor spremnosti za ulaganje truda u učenje matematike te matematičke anksioznosti. Dobiveni rezultati potvrđuju temeljne postavke teorije očekivanja i vrijednosti te upućuju da je trenutna motivacija za učenje matematike kod studenata učiteljskog studija značajno povezana s njihovim prethodnim iskustvima s matematikom, kao i s nekim obrazovnim ishodištima. Posebno se ističe uloga subjektivne procjene vrijednosti što ima važne implikacije za planiranje kvalitetnog poučavanja koje bi, osim na razvoj matematičkih kompetencija, bilo usmjereno i na razvoj različitih aspekata uvjerenja o vrijednosti znanja iz matematike.

ključne riječi: motivacija, učenje matematike, samoefikasnost, subjektivna vrijednost

SCIENCE EDUCATION STRATEGY FOR FINLAND 2020

Hannu Salmi

University of Helsinki

e-mail: hannu.salmi@helsinki.fi

“Finland 2020s” the working group’s aim was to look at the Finnish Science Education field as a whole, to draw up an outlook of its future, and to make a development proposal to promote science education in Finland, taking into account international developments. The aim was, by arouse children’s and young people’s interest in science and research, to ensure the attractiveness of research careers, as well as every citizen’s ability to understand science and research processes and their results. In their project, the working group had to take into consideration the science community widely, disciplines comprehensively and take into account the gender dimension and regional balance.

The working group’s task was to 1) chart the current state of science education (actors, activities, financing, coverage) in Finland, 2) formulate guidelines for the future development of science education culture, and 3) develop proposals of action specifically for the Ministry of Education and Culture for promoting science education.

The working group defined science education in their report as follows: Science education means the strengthening of science competence. Competence in science is cognitive and skill-based basic knowledge acquired through education. It is also the ability and interest to acquire, process, and evaluate new information and keep track of scientific developments. The knowledge, thinking and learning skills related to scientific disciplines are essential. Science education helps to ensure the population's ability to understand science and research processes and their results, which is important for people's general competencies. Science education encompasses all fields of study. Encouraging all children and young people to be interested in science is essential both in school and beyond. Science education also supports lifelong learning skills and goals.

The working group defined the common intent for science education in Finland for the year 2020 as follows: Finland is a world leading country in science education in 2020. Science education is a natural part of all children's and young people's learning both in schools and outside school, substantially contributing to the creative problem solving skills, the ability to understand and follow the development of science and support the Finnish competence-based growth.

The working group proposes measures on five identified theme areas: 1) Science education as a part of school work in the curriculum, 2) Science education in teacher education, 3) Science competitions, clubs and events, 4) Science education outside of school, and 5) Science education and communication. The main points of the working group's proposals are the following: The working group proposes a curriculum reform so that the main emphasis would be on communal and cognitive skills, and exploratory learning is proposed to be included in all curricula and qualification criteria. Information and communication technology is proposed to be exploited more systematically. As for teacher education, the working group proposes developing discipline-oriented thinking skills, increasing internationalisation and more advanced nature education. For science competitions and clubs, the working group suggests greater cooperation and openness, as well as development of the education of instructors. According to the working group's proposals, science education should be taken better into account as a part of the social impact of higher education institutions and research institutes. Science should also be better incorporated in practical training periods. Science communication could also be

developed by forming closer cooperation between researchers and journalists, for example.

key words: science education, informal learning, teacher education, curriculum development, science centre pedagogy

UČESTALOST I ZADOVOLJSTVO RODITELJA SURADNJOM S ODGAJATELJIMA

Suzana Srića, Sanja Skočić Mihić

Učiteljski fakultet u Rijeci

e-mail: suzana.srica@gmail.com

Uključivanje roditelja u različite razine suradnje sastavni je dio kurikula ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Posljednjih desetljeća znatno se povećao opseg literature o važnosti njihovog suradničkog (partnerskog) djelovanja. Međutim, iznenađujuće mali broj autora provodi istraživanja savjetodavnog rada u odgojno-obrazovnim ustanovama, posebice utvrđivanja roditeljske perspektive o ponuđenim razinama suradnje. Stoga se u radu ispituje kako roditelji doživljavaju svoje uključivanje i zadovoljstvo različitim razinama suradnje koje odgajatelji realiziraju kroz grupne i individualne susrete s njima.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 216 roditelja djeca uključene u predškolske ustanove na području Istarske, Primorsko-goranske, Zadarske, Ličko-senjske i Zagrebačke županije. Skala učestalosti i zadovoljstva suradnjom s odgajateljima sadrži dvije dimenzije (učestalost i zadovoljstvo) sa šest čestica koji opisuju različite razine suradnje sa roditeljima: roditeljski sastanci, individualni razgovori, radionice, radne akcije, izleti, svečanosti i volontiranje u skupini. Utvrđena je jednofaktorska struktura na obje dimenzije zadovoljavajućih metrijskih karakteristika ($\alpha=0,83$; $\alpha=0,73$).

Roditelji najučestalije participiraju na roditeljskim sastancima, u prosjeku dva i pol puta godišnje. Prosječno, dva puta na godinu, sudjeluju u vrtičkim svečanostima, individualnim razgovorima i radionicama. Jednom godišnje uključuju se u izlete i na radne akcije, a najmanje u volonterske aktivnosti. Najzadovoljniji su roditeljskim sastancima ($M=3,59$), svečanostima ($M=3,49$), radionicama ($M=3,43$) i individualnim razgovorima ($M=3,41$).

Najmanje su zadovoljni volontiranjem ($M=2,41$), koje je novija razina uključivanja roditelja u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, i razmjerno rijetka u koju se uključuje tek svaki drugi roditelj jednom godišnje. Roditelji su u većoj mjeri zadovoljni suradnjom s odgajateljima na svim razinama. Zadovoljniji su suradnjom s odgajateljima ($M=3,72$) i općenito odgojno-obrazovnom ustanovom ($M=3,64$), u odnosu na stručne suradnike ($M=3,24$).

Šestina roditelja doživjela je različite izazovne situacije u roditeljstvu bilo da se odnose na obiteljske situacije kao što su rastava, prinova u obitelji i gubitak posla, i na razvojne momente djeteta kao što su mucanje, tikovi, agresivna ponašanja, autizam i mokrenje u krevet. Tek polovica ovih roditelja primila je pomoć u roditeljstvu od strane stručnih suradnika u nošenju s njima.

Evidentno je da ponuđene razine suradnje odgajatelja s roditeljima kvalitativno i kvantitativno zadovoljavaju potrebe roditelja. Unapređenje suradničkih odnosa, radi dobrobiti djeteta, potrebno je kroz intenzivniju i dostupniju podršku stručnih suradnika i odgajatelja za roditelje koji se tijekom ranog djetinjstva susretnu s različitim izaovnim situacijama u roditeljstvu za koje trebaju dodatnu podršku.

ključne riječi: savjetovanje, odgajatelji, roditelji, razine suradnje

DIFERENCIJALNO FUNKCIONIRANJE MATEMATIČKIH ZADATAKA ZA OSNOVNOŠKOLCE IZ HRVATSKE, SLOVENIJE I SRBIJE

Josip Šabić

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

e-mail: abicjosip321@gmail.com

U ovom radu proučavaju se razlike u stupnju riješenosti zadataka matematičkog dijela međunarodnog istraživanja TIMSS 2011. između nacionalno reprezentativnih uzoraka učenika 4. razreda osnovnih škola iz Hrvatske, Slovenije i Srbije. Hrvatski su učenici na matematičkom dijelu testa postigli rezultat koji je statistički značajno niži od međunarodnog prosjeka, dok su učenici iz Slovenije i Srbije postigli rezultate koji su statistički značajno viši od međunarodnog prosjeka.

U analizama diferencijalnog funkcioniranja zadataka (DFZ), uspoređuje se riješenost pojedinih zadataka između različitih skupina učenika nakon kontrole njihovog ukupnog rezultata na testu. Drugim riječima, ove analize služe kako bi se usporedila riješenost pojedinih zadataka između pripadnika različitih skupina koji imaju podjednaku razinu znanja koje se testom nastoji izmjeriti. Ako se utvrdi kako postoji razlika u riješenosti nekog zadatka između pripadnika dviju skupina koji posjeduju podjednako znanje matematike, razlog te razlike može biti usko vezan za predmet mjerenja (primjerice, mogu se razlikovati nastavni plan i program po kojem dvije skupine pohađaju nastavu matematike) ili može biti nerelevantan za predmet mjerenja (primjerice, dvije skupine se razlikuju po uspješnosti rješavanja zadataka zatvorenog tipa). U ovom radu će se koristiti SIBTEST metodologija (engl. The Simultaneous Item Bias Test; Simultano testiranje pristranosti čestica) u analizi DFZ.

Analizama DFZ nastojat će se utvrditi na kojim sadržajnim domenama (Brojevi, Geometrijski likovi i mjerenje, Prikaz podataka), vrstama zadataka (zatvoreni i otvoreni tip), te kognitivnim domenama (činjenično znanje, primjena i zaključivanje) postoje najveće razlike u rezultatima hrvatskih učenika i učenika iz susjednih zemalja. Kontrolirat će se i neki drugi mogući izvori razlika poput (ne)pokrivenosti sadržaja pojedinih zadataka nacionalnim planovima i programima, te (ne)pripremljenosti učitelja iz pojedinih zemalja za podučavanje određenih tematskih cjelina iz gradiva matematike.

Pretpostavlja se kako će se najveće DFZ u korist slovenskih i srpskih učenika utvrditi za zadatke koji nisu pokriveni hrvatskim nastavnim planom i programom, a pokriveni su slovenskim odnosno srpskim nastavnim planom i programom. Takav smjer razlike očekuje se i na zadacima iz domene Prikaz podataka jer samo 18% hrvatskih učenika ima učitelje koji se osjećaju pripremljenima za podučavanje tematskih cjelina iz te domene.

Iz rezultata ovoga rada mogu proizaći preporuke za poučavanje matematike u nižim razredima hrvatskih osnovnih škola. Sličnost obrazovnih sustava i jezika triju država te njihova geografska blizina olakšavaju razmjenu dobrih obrazovnih rješenja. Rezultati ovog istraživanja mogu također poslužiti sastavljačima kurikuluma iz matematike kao smjernice na koje sadržaje treba obratiti posebnu pozornost pri unapređivanju nastave matematike u osnovnoj školi.

ključne riječi: matematika, diferencijalno funkcioniranje zadataka, osnovna škola

DOŽIVLJAVAJU LI RODITELJI DA IM ODGAJATELJI PRUŽAJU POTREBNU PODRŠKU U RODITELJSTVU?

Marica Tadić, Sanja Skočić Mihić

Učiteljski fakultet u Rijeci

e-mail: marica.tadic@ufri.hr

Savjetodavni rad odgajatelja s roditeljima predškolske djece dio je suvremene koncepcije suradnje vrtića i obitelji i relativno novija tema. U skladu je s humanističko razvojnom orijentacijom predškolskog odgoja i obrazovanja, ekološkom teorijom sustava i novim znanstvenim pogledima na dijete i djetinjstvo. Zakonskom obvezom odgajatelja da provode savjetovanje s roditeljima predškolske djece proširuju se kompetencije odgajatelja i profesionalizacijom struke. Potreba je i pravo suvremene obitelji koja gubi tradicionalne oblike i funkcije, mrežu potpore šire obitelji i koja se nalazi pod pritiskom burnih društvenih promjena. Dječji vrtić preuzima dio odgojne funkcije obitelji, a s njom i obvezu da obitelji pruži potrebnu podršku u roditeljstvu. Cilj istraživanja bio je ispitati mišljenje roditelja o percipiranoj podršci koju mogu dobiti od strane odgajatelja u procesu savjetovanja na individualnim razgovorima.

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 216 roditelja predškolske djece, najvećim dijelom iz Istarske i Primorsko-goranske županije. Skala doživljaja podrške na individualnim razgovorima sadrži 12 čestica koje opisuju roditeljski doživljaj podrške od strane odgajatelja, a konstruirana je za potrebe ovog istraživanja. Faktorskom analizom utvrđena je dvofaktorska struktura: Faktor razumijevanja/empatije i faktor podupiranja, dobrih metrijskih karakteristika ($\alpha=0,879$; $\alpha=0,839$).

Roditelji smatraju da im odgajatelji u velikoj mjeri pružaju podršku u roditeljstvu, nešto više kroz osjećaj razumijevanja/empatije pružen od strane odgajatelja ($M=3,34$) u odnosu na osjećaj podupiranja ($M=2,97$). Tijekom individualnih sastanaka doživjeli su razumijevanje i empatiju odgajatelja jer oni znaju kako roditeljstvo može biti zahtjevno, pružali su informacije o situacijama vezanim uz rast i razvoj djeteta, bili spremni na razlike u mišljenjima, imali interesa za roditeljsku perspektivu, razumjeli roditeljsku perspektivu i poštivali izbore roditelja čak i kada su smatrali da nisu u interesu djeteta. Roditelji su doživljavali da ih odgajatelji također u većoj mjeri podupiru jer su im pružali podršku u izazovnim situacijama odrastanja

djeteta, više su od ostalih stručnjaka, pomogli u „izazovnim“ situacijama vezanim uz rast i razvoj djeteta, poticali roditelje na razgovor o „izazovnim“ situacijama vezanim uz rast i razvoj djeteta, poticali razvoj roditeljskih kompetencija, pružali pomoć bez uključivanja stručnih suradnika i uključujući i stručne suradnike (psiholog, pedagog). Jedino podrške koja uključuje stručne suradnike i odgajatelje procjenjuju djelomičnom, što je moguće posljedica nedovoljne i neujednačene raspoloživosti stručnih suradnika.

Zadovoljstvo roditelja podrškom koju im odgajatelji pružaju stavlja pred odgajatelje odgovornost da se još više osposobljavaju za ovu složenu zadaću. Utvrđivanje čimbenika koji facilitiraju ili ometaju savjetodavni proces pomoći će unapređivanju savjetovanja, što vodi ostvarivanju zajedničkog cilja– maksimalne dobrobiti djeteta.

ključne riječi: roditelji, savjetovanje, odgajatelji

MJERENJE EMPATIJE KOD BUDUĆIH ODGOJITELJA: IMPLIKACIJE ZA PROMJENU STUDIJSKOG PROGRAMA

Sanja Tatalović Vorkapić, Natali Ružić

Učiteljski fakultet u Rijeci

e-mail: sanjatv@ufri.hr

Visoka razina empatije kod odgojitelja više je nego poželjna karakteristika u radu s djecom rane i predškolske dobi. S jedne strane, empatičniji odgojitelji osiguravaju višu kvalitetu rada s djecom i roditeljima, kao i emocionalno toplo, sigurno i podržavajuće ozračje u odgojno-obrazovnoj skupini. S druge strane, kao modeli izravno utječu na poticanje i razvoj empatije kod djece. S obzirom da se radi o karakteristici odgojitelja koja je iznimno važna u njihovom radu, a u potpunosti prepuštena implicitnoj pedagogiji, ovo je istraživanje usmjereno ispitivanju empatije kod studenata preddiplomskog studijskog programa Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. U radu se krenulo od temeljnog teorijskog modela koji definira empatiju kao multidimenzionalni konstrukt sačinjen od četiri dimenzije: dvije kognitivne (preuzimanje perspektive i mašta) i dvije afektivne (empatička briga i osobna uznemirenost). Sve su ove dimenzije, osim na deskriptivnoj razini, proučavane i u odnosu na studijsku godinu, te dob studenata. Za svrhu ovog istraživanja primijenjena je adaptirana verzija originalnog Indeksa in-

terpersonalne reaktivnosti na uzorku od tri studijske godine preddiplomskog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Učiteljskog fakulteta u Rijeci (N=100). Rezultati deskriptivnih analiza su kroz usporedbu sa studentima drugih studijskih programa, pokazali da budući odgojitelji izvještavaju o višim razinama svih dimenzija empatije, kao što je i bilo očekivano. Daljnje korelacijske analize su rezultirale neočekivanim značajnim negativnim korelacijama između dviju dimenzija empatije: empatičke brige i mašte sa studijskom godinom. Drugim riječima, s prelascima na više studijske godine dolazi i do značajnog pada u razini empatičke brige i mašte kod budućih odgojitelja. Nalazi korelacijskih analiza su raspravljani u okvirima mogućih razvojnih karakteristika empatije. S obzirom da niz drugih, a moguće relevantnih varijabli nije mjereno u ovom istraživanju, kao što su sociološke, rad nudi i moguće smjernice za buduća istraživanja, kako bi se moglo raspraviti i o eventualnim uzrocima ovih nalaza. Naposljetku, nude se i implikacije za promjenu studijskog programa, s obzirom na nezanemarivu važnost ovog dijela osobnosti budućih odgojitelja.

ključne riječi: dob, budući odgojitelji, empatija, studijski program

SAMOVREDNOVANJE UČITELJA I NJEGOV UTJECAJ NA KVALITETU UČITELJEVE KOMPETENTNOSTI

Daria Tot

Učiteljski fakultet u Zagrebu

e-amil: daria.tot@ufzg.hr

U radu su prikazani rezultati ispitivanja mišljenja učitelja i vodstva škole o načinima (oblicima) i razlozima samovrednovanja učitelja kao i o indikatorima učiteljeve kompetentnosti u svrhu njihove uporabe u procesu samovrednovanja te razlike u njihovim procjenama. Istraživanje je provedeno na uzorku od 596 ispitanika, učitelja razredne i predmetne nastave, ravnatelja i stručnih suradnika osnovnih škola Primorsko-goranske, Istarske i Ličko-senjske županije. U istraživanju je sudjelovalo i pet fokus grupa, po dvije grupe u Primorsko-goranskoj i Istarskoj županiji i jedna u Ličko-senjskoj županiji. Veličina pojedine fokus grupe bila je između šest i deset sudionika. Činili su ih predstavnici ravnatelja, stručnih suradnika, vijeća roditelja, učitelja mentora i savjetnika. Metoda fokus grupa korištena je kako bi sudionici s različitih aspekata pridonijeli kritičkom analiziranju i vrednovanju dosadašnjih

aktivnosti u području učiteljeva samovrednovanja i vrednovanja. Za očekivati je bilo da će njihova mišljenja, uvjerenja pa i emocionalne reakcije, proizašle iz poticajne rasprave u fokus grupi, pridonijeti izvođenju kvalitetnih zaključaka i anticipiranju prijedloga za kreiranje optimalnog metodološkog predloška za poboljšanje kvalitete učiteljeva samovrednovanja. Također i podupiranju generalizacija izvedenih kvantitativnim metodološkim postupcima ili pak problematiziranju i otvaranju nove rasprave o istoj temi.

Vodstvo škole u usporedbi s učiteljima razredne i učiteljima predmetne nastave procjenjuje da primjereni i objektivni pokazatelji kvalitete nastave i učiteljeve kompetentnosti bitnije pridonose korištenju rezultata samovrednovanja učitelja za poboljšanje učiteljeve kompetentnosti. Učitelji predmetne nastave se u odnosu na vodstvo manje slažu s tvrdnjom da se u dosadašnjem samovrednovanju učitelj koristio rezultatima vrednovanja učitelja od strane drugih subjekata: učitelja, učenika, stručnih suradnika, ravnatelja. Također, vodstvo škole u većoj mjeri smatra da je dosadašnje samovrednovanje učitelja uključivalo podatke vanjskog (izvanškolskog) vrednovanja (od strane savjetnika, inspektora, timova za vanjsko vrednovanje...) nego što to misle učitelji razredne nastave. U razgovoru u fokus grupama ta je razlika također dolazila do izražaja. U većini škola ispitanici su isticali kako učitelji rijetko razmjenjuju informacije o kvaliteti nastave te kako nije uobičajen dolazak učitelja jednih drugima na sat u cilju praćenja nastave.

ključne riječi: učiteljeva kompetentnost, samovrednovanje, samovrednovanje učitelja

POVEZANOST MOTIVACIJE I STAVOVA UČENIKA O UROĐENOSTI MATEMATIČKIH SPOSOBNOSTI S POKAZATELJIMA POSTIGNUĆA IZ PREDMETA MATEMATIKA

Ena Trgovčić¹, Darko Lončarić²

¹ Osnovna škola Ivana Zajca Rijeka

² Učiteljski fakultet u Rijeci

e-mail: ena_trgovcic@outlook.com

Trenutne politike obrazovanja stavljaju znatan naglasak na važnost poticanja metoda za poboljšanje matematičkih kompetencija koje su temelj ostalih prirodoslovnih područja učenja i poučavanja. Istraživanja i vanjska

vrednovanja učeničkih postignuća ukazuju na potrebu utvrđivanja razloga loših postignuća i niske motiviranosti za daljnjim obrazovanjem i razvojem karijere u području matematike i prirodnih znanosti analizom potencijalno utjecajnih čimbenika u što ranijem periodu obrazovanja. Stoga je temeljni cilj ovog rada bio utvrditi postoji li već u razrednoj nastavi povezanost između motivacije, stavova učenika o urođenosti matematičkih sposobnosti i različitih pokazatelja uspjeha u nastavnom predmetu matematike.

U istraživanju je sudjelovalo 343 učenika i učenica četvrtih razreda osnovnih škola u osam gradova različite veličine u Republici Hrvatskoj. Motivacija i stavovi o urođenosti matematičkih sposobnosti utvrđeni su modificiranom Ljestvicom za ispitivanje stavova i uvjerenja o matematici (Arambašić i Vlahović-Štetić, 2003). Upitnikom su obuhvaćene i osnovne sociodemografske varijable uključujući i rezultate sudjelovanja na natjecanju Klokani bez granica, a završni dio protokola za prikupljanje podataka uključivao je kratku provjeru znanja pri čemu je test napravljen u suradnji s iskusnom učiteljicom koja nije sudjelovala u istraživanju i sukladno temama za 4. razred osnovnoškolske matematike iz Nacionalnog plana i programa za osnovnu školu (2006).

Rezultati istraživanja su pokazali su da već u razrednoj nastavi na testu uspješniji i za učenje matematike motiviraniji učenici koji uspjeh pripisuju trudu, a ne urođenim sposobnostima te da su već u toj ranoj dobi dječaci motiviraniji od djevojčica. Motiviraniji učenici također imaju veća očekivanja uspjeha i bolje rezultate na testu znanja. Učenici koji sudjeluju na natjecanju i koji smatraju da matematičke sposobnosti nisu urođene imaju više rezultate na testu znanja i veću očekivanu ocjenu na kraju tekuće školske godine iz matematike.

S obzirom da u ranom i osjetljivom razvojnom periodu stavovi i očekivanja roditelja i nastavnika mogu u znatnoj mjeri utjecati na motivaciju i postignuće djeteta potrebno je intenzivno raditi na metodama podupiranja proaktivne samoregulacije truda u učenju matematike i aktivno se suočiti sa stereotipima i ustaljenim pretpostavkama da je matematičko znanje dostupno samo odabranim, posebice nadarenim učenicima, i da su neki učenici jednostavno predodređeni za uspjeh ili neuspjeh u tom području.

ključne riječi: matematika, uspjeh, motivacija, urođenost matematičkih sposobnosti

JANUSOVO LICE AKADEMSKE PROFESIJE: IZMEĐU NASTAVNIKA I ISTRAŽIVAČA

Marko Turk, Jasminka Ledić

Filozofski fakultet u Rijeci

e-mail: marko.turk@ffri.uniri.hr

Istraživanja akademske profesije (Pedro, 2009; Scott, 2009; Cummings, 2008; Kogan i Teichler, 2007; Altbach, 2006; 2000a; Kovač, Ledić, Rafajac, 2002; Honan, Teferra, 2001; Enders, 1999) ukazuju na prisutnost nekoliko povezanih procesa: porast važnosti znanja, omasovljavanje visokog obrazovanja, promjene u financiranju i načinu upravljanja te razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije. Spomenuti su procesi utjecali i na percepciju tradicionalnih uloga akademske profesije - poučavanja i istraživanja te akademske slobode.

Rasprave o zajedništvu i/ili odvojenosti poučavanja i istraživanja prisutne su u radovima brojnih autora (Ramsden i Moses, 1992; Brew i Boud, 1995; Enders i Teichler, 1997; Jenkins, 2000; Griffiths, 2004; Hughes, 2004; Bilić, 2009; Jakovljević, 2010). Humboldtov je model uveo načelo zajedništva poučavanja i istraživanja te na taj način ukazao na važnost izvornosti znanstvenog rada i diseminacije znanja koje iz njega proizlazi. Na važnost sinergije poučavanja i istraživanja ukazuje i obrazovna politika Europske unije, kada Berlinskim priopćenjem (2003) uvodi zahtjev za promocijom bolje povezanosti između europskog obrazovnog i istraživačkog prostor.

Međutim, unutar akademske zajednice vidljivo je postojanje različitih struja, one koja podupire zajedništvo ovih dviju djelatnosti (Neumann, 1993; Brew i Boud, 1995; Jenkins, 2000) te onih koje zagovaraju njihovu međusobnu nezavisnost (Ramsden i Moses, 1992; Hattie i Marsh, 1996).

Ovo kvalitativno istraživanje fokusiralo se na percepciju akademskih djelatnika o njihovoj dominantnoj ulozi, nastavničkoj i/ili istraživačkoj. Cilj je istraživanja bio ispitati percepciju akademskih djelatnika u Hrvatskoj o dihotomiji nastavnik/istraživač te utvrditi postoje li razlike s obzirom na definirane nezavisne varijable (sveučilište, znanstveno područje, znanstveno-nastavno zvanje, spol). Empirijski podaci prikupljeni su intervjuiranjem i primjenom protokola intervjua. Istraživanje se provelo u okviru međunarodnog kolaborativnog projekta "The Academic Profession in Europe: Responses to Societal Challenges (EUROAC)".

Rezultati su pokazali da se percepcije ispitanika mogu podijeliti u tri osnovne kategorije: 1) nastavnik, 2) istraživač te 3) podjednako nastavnik i istraživač. Iako je vidljiva neznatna dominacija uloge nastavnika, više od 50% ispitanika percipira zajedničku ulogu nastavnika i istraživača. Najmanji broj ispitanika percipira ulogu istraživača. Kvalitativna analiza ukazala je na neke od razloga zašto se akademski djelatnici dominantno percipiraju kao nastavnici te na taj način zapostavljaju zajedničku nastavnu i istraživačku ulogu. Iako je moguće naslutiti pozitivne stavove i preferencije akademskih djelatnika spram zajedništva nastave i istraživanja, ispitanici ukazuju kako pravni, materijalni, kadrovski i administrativni problemi u sustavu visokog obrazovanja omogućavaju blagu dominantnost nastave. Upozoravaju kako bi nastavak ovakvog trenda mogao imati dalekosežne posljedice na akademsku profesiju te na sustav visokog obrazovanja u Hrvatskoj.

ključne riječi: akademska profesija, poučavanje, istraživanje, dihotomija nastavnik/istraživač

POSSIBLE IMPACT OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT ON SCHOOL CULTURE – DETERMINANTS AND STRATEGIES OF RWCT PROGRAM

Ana Žnidarec Čučković¹, Vesna Mihoković Puhovski², Eli Pijaca Plavšić²

¹ *Kineziološki fakultet u Zagrebu*

² *Forum za slobodu odgoja*

e-mail: ana_znidarec@yahoo.com

The result of qualitative and quantitative research aimed at finding professional development of teachers on school culture with particular emphasis on the impact of the program RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking). Research was conducted in consideration of main objectives and determinants of school culture such as: geographic location, socio-economic situation and ethnicity in area of schools, the Values, experience, desire, energy of all school actors and the impact of interpersonal dimensions within the schools. The target group for this study were two schools from same district (Primorsko - goranska County) in Croatia. For the purposes of this study, we had control school and the experimental school. According to the spatial location, respondents come from these two schools in range: students, parents and parent representatives in schools, teachers, administrative and technical staff, principals, professional associates and

representatives of local communities. We used three research methods. The main research method is focus groups. For the purpose of this study we organized nine focus groups with a total number of 82 participants. Furthermore, the research contains result analysis, which includes the collection of impressions, careful analysis of sets of transcripts and encoding of each group. Also, we used questionnaire for teachers (sample of 60) in order to understand their professional background as well as their participation in professional development activities. We used observation sheet to collect data on school culture as well as we conduct values chart. Results illuminates dimension of school that has involved all their teachers in the RWCT training program. They achieve better results in terms of student satisfaction in the learning process as well as better results in terms of educational results. A major change that occurs after this training is evident in focusing the activities of the school on the students (i.e. not only on the teaching process) and creating a more relaxed and cheerful atmosphere which arguably produces better results in learning and working and achieving the competencies of students necessary for the future functioning of the community. School change requires tremendous human resources and time. It requires an extensive time commitment by a school or district. Consequently, to be successful, school change at the classroom and whole-school level will occur when the impetus for change comes from within the school or district. So this is an educational research with the potential for ethnographic methodology with threads for explaining professional development in wide field of school culture.

key words: Reading and Writing for Critical Thinking, School Culture, Values, Professional development

KAZALO AUTORA

- Ančić, Branko - 59
Arrigoni, Jasna - 27
Barić, Branka - 18
Bejaković, Predrag - 19
Bidjin Laura, Iva - 20
Bizjak-Igrec, Jadranka - 33
Bubić, Andreja - 21
Čepić, Renata - 24
Crkvenčić, Ankica - 22
Ćulum, Bojana - 42
Domazet, Mladen - 25
Doolan, Karin - 25
Galić, Matea - 27
Garašić, Diana - 28
Glasnović-Gracin, Dubravka - 62
Gospodnetić, Filip - 52
Gregurović, Margareta - 29
Grujić, Gabrijela - 30
Jakopović, Željko - 32
Jokić, Boris - 33
Jugović, Ivana - 34
Jurčić, Antonija - 36
Kanis, Marina - 37
Klepač, Olgica - 38
Kletečki, Nataša - 40
Kolić-Vehovec, Svjetlana - 40
Košutić, Iva - 29
Kotlar, Vilma - 42
Krznarić, Tina - 45
Labak, Irena - 51
Ledić, Jasminka - 73
Letina, Srebrenka - 43
Ljubin Golub, Tajana - 45
Ljubotina, Damir - 45
Lončarić, Darko - 47, 71
Lukša, Žaklin - 28
Manin, Biljana - 33

Marčinko, Ivana - 58
Martan, Valentina - 47
Marušić, Iris - 34, 48
Maskalan, Ana - 25
Maslić Seršić, Darja - 43
Matić, Jelena - 48, 59
Maurović, Ivana - 49
Merdić, Enrih - 51
Mihoković Puhovski, Vesna - 74
Mijić, Sanja - 51
Morić, Domagoj - 52
Movre, Marko - 21
Mrnjavac, Željko - 19
Nedeljković, Jelena - 53, 57
Nikolić, Ivana - 53, 57
Pahljina-Reinić, Rosanda - 40
Palmović, Marijan - 21
Pavić, Sanja - 54
Pavin Ivanec, Tea - 34
Pavlin-Bernardić, Nina - 61
Peloza, Irena - 56
Petrović, Jelena - 53, 57
Pijaca Plavšić, Eli - 74
Planinić, Maja - 21
Pliško-Seferagić, Lorena - 24
Puzić, Saša - 29
Rački, Željko - 58
Radanović, Ines - 28
Razlog-Grlica, Jasna - 40
Ristić Dedić, Zrinka - 33, 59
Rončević Zubković, Barbara - 40
Rovan, Daria - 61, 62
Ružić, Natali - 69
Šabić, Josip - 66
Salmi, Hannu - 63
Šikić, Tomislav - 61
Skočić-Mihić, Sanja - 27, 47, 65, 68
Sokolović Ignjačević, Maja - 30
Srića, Suzana - 65

Sušac, Ana - 21
Tadić, Marica - 68
Tatalović Vorkapić, Sanja - 56, 69
Tot, Daria - 70
Trgovčić, Ena - 71
Trupčević, Goran - 62
Turk, Marko - 73
Vlahović-Štetić, Vesna - 61
Vragotuk, Violeta - 33
Žižak, Antonija - 49
Žnidarec Čučković, Ana - 74

Nakladnik:

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Za izdavača:

Branislava Baranović

Urednica:

Iris Marušić

Prijelom:

Stjepan Tribuson

Zagreb, 2014.

ISBN 978-953-6218-62-2